

Aleg 930

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z czynności, odnoszących się do podniesienia hodowli bydła w r. 1910.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności, odnoszących się do podniesienia hodowli bydła w r. 1909 zostało wprawdzie załatwione w Komisji gospodarstwa krajowego nie przyszło jednak pod obrady Wysokiego Sejmu wskutek odroczenia sesji sejmowej.

Obecnie przedkłada Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi sprawozdanie z czynności swych w sprawie podniesienia hodowli bydła w r. 1910 w następujących dwóch rozdziałach:

I. Podniesienie hodowli przy pomocy subwencji kraju i państwa.

II. Wykonanie ustawy hodowlanej z r. 1892.

I. Podniesienie hodowli przy pomocy subwencji kraju i państwa.

Podniesieniem hodowli bydła przy pomocy środków finansowych, dostarczanych na ten cel przede wszystkim przez kraj i państwo a także przez pewną część powiatów, zajmowały się podobnie, jak lat poprzednich, oba krajowe Towarzystwa rolnicze.

Zwyczajne subwencje kraju i państwa dla powyższych Towarzystw na ogólne cele podniesienia hodowli bydła wynosiły w r. 1910 kwotę 412.927 koron 66 gr., z czego na kraj przypada 148.927 kor. 66 gr., na rząd zaś 264.000 koron.

Z działalności swej na polu hodowlanem, która poruszała się w ogólności w ramach dotychczasowego programu, wypróbowanego doświadczeniem lat trzydziestu a który zatwierdzał niejednokrotnie Wysoki Sejm swemi uchwałami, zdały Towarzystwa sprawę w ogłoszonych drukiem sprawozdaniach ze swych czynności za rok 1910.

Ta okoliczność uwalnia Wydział krajowy od szczegółowego przedstawienia tej strony akcji hodowlanej i pozwala ograniczyć się jedynie do wyjęcia z tych sprawozdań najważniejszych dat i cyfr, uwydatniających rezultaty działalności powyższych Towarzystw w porównaniu z analogicznymi wynikami 1909 r.

a) Towarzystwo gospodarskie we Lwowie.

Liczba obór zarodowych pełnej krwi pozostała ta sama co w r. 1909, t. j. 24, powiększono jedynie oborę w Stubnie o 10 krów fryzyjskich a sprowadzono 10 krów ze Szwajcaryi dla odświeżenia krwi w jednej z najdawniejszych obór rasy Simenthal, w Myćowie, która założona przed 30 laty nie otrzymała przez ten przeciąg czasu żadnego świeżego materiału żeńskiego.

W oborach tych znajdowało się z końcem 1910 roku 473 krów i 24 buhajów, w porównaniu zatem z 1909 r. ilość krów zwiększyła się prawie w dwójnasób.

Mleczność w oborach tych jest bardzo korzystną, wynosi bowiem przeciętnie u krowy około 3.000 litrów rocznie a w jednej oborze dochodzi nawet do 5.435 l.

Podobnie jak w poprzednich latach, wychów buhajków pozostawia i obecnie nieco do życzenia z powodu nie dość intensywne ich żywienia.

Aby ograniczyć w przyszłości import zagranicznych buhajów możliwie do najmniejszej ilości, zamierza Towarzystwo w najbliższym czasie, gdy uzyska odpowiednie fundusze, przystąpić do utworzenia krajowej obory zarodowej pełnej krwi, która złożona ze sztuk pierwszorzędnej jakości i wzorowo prowadzona, mogłaby produkować buhaje nie ustępujące sprowadzanym z zagranicy a mające wyższość pod względem pewności pochodzenia.

Nowych obór zarodowych pół krwi powstało w 1910 r. sześć t. j. w Ochrymowcach, Gwoźdzczu starym, Budzanowie, Skolem, Podhorcach i Komarowicach, łącznie zatem z dawniej założonymi było ich 65.

Wychów buhajków w tych oborach podobnie jak w oborach pełnej krwi, nie stoi również na odpowiednim stopniu a ponadto wiele obór redukuje znacznie wychów buhajków, jako rzecz nierentowną.

Mleczność w oborach pół krwi wynosiła przeciętnie około 2.500 litrów i wzrasta stale tam, gdzie zaprowadzono indywidualne żywienie.

W r. 1910 założyło Towarzystwo gospodarskie sześć nowych obór gminnych a mianowicie: w Płauczy, Milczy, Josefsbergu, Obłaźnicy, Niegowcach i Perehińsku, łącznie zatem jest obecnie 69 gminnych obór zarodowych.

Założeniu większej liczby tych obór w r. 1910 stanęły na przeszkodzie znacznie większe wydatki poniesione na ich uzupełnienie, jak niemniej konieczność znacznego powiększenia ilości stacji buhajów.

Gminne obory zarodowe wywierają bardzo dodatni wpływ na podniesienie hodowli włościańskiego bydła tak w odnośnej gminie, w której zostały utworzone, jak również w szeregu sąsiednich gmin, akcja więc Towarzystwa w tym względzie zasługuje i w przyszłości na poparcie kraju, państwa i innych czynników.

Uznając doniosłość tej akcji, preliminuje Wydział krajowy również i na rok 1912 na powyższy cel kwotę 30.000 koron.

W oborach tych było z końcem 1910 roku 464 krów i 64 buhajów.

W roku 1910 założono 65 nowych stacji buhajów, ogółem zatem było ich z końcem 1910 roku 770 sztuk.

Koszta założenia nowych stacji oraz utrzymanie dawnych dosięgły w roku 1910 kwoty 151.400 koron czyli wynosiły więcej niż połowę ogólnej subwencji hodowlanej w kwocie 269.418 koron.

Przeeglądowe wystawy bydła włościańskiego odbyły się w Stanisławowie, Przemyslanach, Mielnicy, Gwoźdzczu, Żółkwi, Krzywcy, Stubnie, Popowicach i Siemianówce.

Bardzo ładnie tak pod względem jakości jak i ilości wystawionego bydła wypadła wystawa w Stanisławowie urządzona w dniach 5. i 6. lipca przez Oddziały Towarzystwa gospodarskiego w Stanisławowie, Tłumaczu i Nadwornie.

Sliczne okazy przedstawiły gminne obory zarodowe w Kamiennej, Tarnowicy polnej, Ladzkiem szlach. i Bratkowcach.

W czasie tych wystaw rozdano 202 premii i wypłacono 2.797 koron.

Premie za budynki stajenne otrzymało 6 hodowców.

b) Towarzystwo rolnicze w Krakowie.

W roku 1910 założył Komitet 1 oborę rasy fryzyjskiej w Bilczycach, składającą się z 1 buhaja i 10 krów importowanych z Fryzyi holenderskiej, ponadto uzupełnił 5 sztukami dawniej założone obory w Czudecu, Śledziejowicach i Kobylcu.

Ogólny koszt założenia oraz uzupełnienia wspomnianych obór wynosił 15.707 Koron 98 gr.

Z końcem 1910 roku było wszystkich obór zarodowych 28, w tem 9 rasy fryzyjskiej 1 rasy simentalskiej, 1 rasy czerwono duńskiej i 17 rasy czerwono-polskiej.

W oborach tych było 1.009 sztuk bydła, mleczność zaś wynosiła przeciętnie rocznie od 1.579 l. do 4.146 l.

Warunki tworzenia gminnych obór zarodowych uchwalone przez Towarzystwo rolnicze w ubiegłym roku, uległy zmianie w tym względzie, że hodowca utrzymujący krowę zamiast przyczyniać się do jej zakupna 25%, płaci bez względu na cenę kupna 300 koron za krowę rasy fryzyjskiej lub simentalskiej, zaś 160 koron za krowę rasy czerwonej polskiej, resztę zaś ceny kupna dopłaca Towarzystwo.

W roku 1910 założono jedną oborę rasy Simenthal w Warzycach i 2 obory rasy czerwonej polskiej w Rychwałdku i Królówce.

Ogółem zakupiono do tych obór 26 krów i 3 buhaje za cenę 13.279 K. 08 gr. Projektowane założenie jeszcze dwóch obór gminnych, mianowicie obory rasy fryzyskiej w Niecieczy i rasy czerwonej polskiej w Kozach nie mogło przyjść do skutku z powodu panującej pryszczycy.

Do końca 1910 roku założyło zatem Towarzystwo od 1908 roku 14 obór gminnych, w tem 2 rasy fryzyskiej, 2 rasy simentalskiej i 10 rasy czerwonej polskiej.

Jak wykazały premiowania przeprowadzone w 6 z powyższych obór, rozwój ich jest przeważnie zadowalniający a na szczególne uznanie zasługują obory w Lubli, Brzozowej, Brzezinach i Jaworniku, gdzie liczny i dobrze rozwinięty przychówek rokuje pomyślną przyszłość tych obór.

W oborach gminnych było z końcem 1910 roku 137 krów 9 buhajów oraz 79 buhajków i cieliczek.

Już w poprzednim sprawozdaniu nadmieniliśmy, że Towarzystwo rolnicze zaprowadziło na próbę kontrolę mleczności w kilku oborach gminnych.

Ponieważ wyniki tych prób okazały się korzystne, rozszerzono tę akcyę na większą ilość materiału włościańskiego.

Na podstawie większej ilości ścisłych dat będzie mogło Towarzystwo przeprowadzić selekcyę w Związkach włościańskich hodowców, z których Towarzystwo czerpie materiał dla zakładania obór zarodowych dworskich i gminnych.

Ilość stacyi buhajów subwencyjnych i subwencyonowanych wzrosła w roku 1910 do 484 sztuk, w roku 1910 przybyło ich zatem 63 sztuk.

Co się tyczy rasy buhajów to było 137 stacyi rasy fryzyskiej, 161 rasy simentalskiej i 186 rasy czerwono-polskiej.

W myśl życzeń wyrażonych przez niektóre Towarzystwa rolnicze okręgowe, pozostawił Komitet wszystkim Towarzystwom przy zakupie buhajów na stacye możność stosowania albo dawnych albo nowych warunków na okres 3 letni t. j. na 1910—1912, z tem że po upływie tego terminu nowe warunki obowiązywać będą wszystkie Towarzystwa.

Tegoroczny import bydła z Holandyi, z uwagi na utrudnienia przy uzyskaniu pozwolenia na przywóz i obawę uniemożliwienia go w najbliższej przyszłości, był znacznie większy niż w poprzednich latach wynosił bowiem 211 sztuk.

Ogółem zakupiono 10 buhajów, 124 krów, 12 buhajków i 65 cieliczek za łączną kwotę 146.614 kor. 68 gr. z czego Komitet zapłacił 14.316 kor. 81 gr. t. j. niecałe 10% ogólnej sumy i to przeważnie tytułem pożyczki, spłacanej przez hodowców, resztę zaś t. j. przeszło 90% pokryli hodowcy z własnych funduszków.

Tegoroczne ceny bydła w Holandyi były o jakie 15—20% wyższe jak lat poprzednich, wskutek znacznego popytu i ogólnego podrożenia cen bydła w całej Europie.

W roku 1910 utworzono dwa nowe Związki hodowlane bydła rasy czerwono-polskiej t. j. w Szaflarach i Ujanowicach.

Związki hodowlane rozwijają się bardzo pomyślnie i wywierają bardzo wybitny wpływ na hodowlę w całej okolicy.

Na najwyższym stopniu rozwoju stoją związki hodowlane w Jodłowniku, Wilamowicach i Czańcu, które dostarczyły już kilkakrotnie materiału do tworzenia obór gminnych i dworskich obór zarodowych.

Oprócz istniejącej już od 1909 roku urzędowej kontroli mleczności w obrębie związku wilamowickiego i czanieckiego wprowadzono taką kontrolę od 1. lipca 1910 roku także w związku jodłownickim.

Łącznie było z końcem 1910 roku dziewięć związków hodowlanych.

Z urządzonych 1910 roku 32 premiowań, wyróżniały się szczególnie premiowania czerwonego bydła polskiego w obrębie związków hodowlanych włościańskich, oraz premiowania bydła o typie berneńsko-simentalskim w okręgu jasielskim, krośnieńskim i częściowo strzyżowskim.

Na pierwszy plan wysunąć należy premiowanie w Jodłowniku, gdzie doprowadzono przeszło 500 sztuk bydła typowego, dobrze odżywionego i już w znacznej mierze wyrównanego, między którym znajdowało się 54 buhajów z których 19 otrzymało nagrody.

Na inne premiowania doprowadzono wprawdzie mniej bydła, ale niemniej szlachetnego i bardzo dobrze utrzymanego.

W roku sprawozdawczym przyznał Komitet 5 premii za wzorowe stajnie włościańskie, z tych jedną w kwocie 300 kor. dwie po 150 kor. i dwie po 100 kor.

Jakkolwiek widoki dla dorocznego targu na bydło rozplodowe w Krakowie przedstawiały się niepomysłnie, wobec ciężkich warunków w jakich hodowla bydła w ostatnich latach znajdowała się wskutek dotkliwych klęsk elementarnych, mimo to Komitet c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie, chcąc utrzymać ciągłość takich targów, urządził również i w 1910 roku ósmy z kolei targ na centralnej targowicy miejskiej na Grzegórkach.

Wobec okoliczności niepomysłnych dla hodowli wogóle i wychowu w szczególności spęd materyału wynosił tylko 65 sztuk t. j. prawie połowę tego materyału, jaki był przedstawiony w roku ubiegłym.

Najlepiej stosunkowo pod względem kondycyi przedstawiało się bydło czerwono-polskie, na którym mniej się odbiły niekorzystne warunki ubiegłej zimy.

Świadczy to o pewnej większej wytrzymałości i skromniejszych wymaganiach tego rodzimego materyału, którego hodowla dzięki staraniom Komitetu, Towarzystwa hodowców czerwonego bydła polskiego i hodowców samych w ostatnich czasach coraz większy robi postępy, a mleczność zwolna lecz stępcznie wzrasta.

Po raz pierwszy przedstawili na tym targu w większej ilości materyał hodowlany tej rasy hodowcy włościańscy ze związku hodowlanego jodłownickiego i komornickiego.

Buhaje rasy fryzyjskiej i simentalskiej przedstawiały się pod względem kondycyi słabiej jak w roku ubiegłym, co bezwątpienia jest wynikiem niekorzystnych warunków ubiegłej zimy, powodujących trudności w wychowie, zwłaszcza buhajów.

Z doprowadzonego bydła sprzedano 57 sztuk za łączną kwotę 32.943 kor. z czego Komitet zakupił 11 sztuk za kwotę 7.175 koron. Towarzystwa okręgowe rolnicze 33 buhajów za cenę 16.960 koron, Towarzystwo hodowców czerwonego bydła polskiego 4 buhaje za kwotę 2.350 koron wreszcie strony prywatne 9 buhajów za łączną kwotę 6.458 Koron.

Zostający pod protektoratem Komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie Związek hodowców bydła nizinnego oraz Związek hodowców czerwonego bydła polskiego rozwinęły się w r. 1910 bardzo pomysłnie. Przy oborach Związku hodowców bydła nizinnego, utworzono sztuczne pastwiska, które bardzo dodatnio wpłynęły na budowę, stan zdrowotny i mleczność krów a jeszcze bardziej na pożądaną rozwój młodzieży. Panująca w kraju przyszczycza nawiedziła również dwie obory związkowe, wyrządzając dosyć dotkliwe straty przez zmniejszenie mleczności krów i częściową stratę przychowku. Z końcem 1910 r. liczył Związek 17 obór, a w tem 12 obór rasy fryzyjskiej maści czarno-kraśnej, 3 rasy fryzyjskiej maści czerwono-kraśnej i 2 rasy oldenbursko-fryzyjskiej. Według przyjętych norm mogą być przyjęte do Związku tylko takie krowy, które po pierwszym ocieleniu wykazują według urzędowej kontroli minimalną mleczność roczną 2.500 litrów, zaś po drugim ocieleniu i następnych 3.000 litrów. Towarzystwo hodowców czerwonego bydła polskiego liczyło z końcem 1910 roku 9 związków hodowlanych.

Najwyżej pod względem rozwoju, postępu i ilości sztuk zarodowych stoi związek jodłownicki. Na urządzone 25 czerwca 1910 r. premiowanie w Jodłowniku doprowadzono przeszło 500 sztuk typowego i bardzo dobrze utrzymanego bydła wyłącznie rasy czerwono-polskiej.

Z powodu znacznego rozrostu Związku jodłownickiego, postanowiono rozdzielić go na dwa Związki: południowy i północny.

Towarzystwo dążąc do postępu hodowli i ścisłej selekcji sztuk przyjętych do księgi zarodowej, wprowadziło po raz pierwszy komisijną lustrację obór.

Komisye, w skład których wchodził jeden delegat Wydziału towarzystwa i inspektor hodowli objechały 12 obór zarodowych, przyjmując do księgi zarodowej 12 buhajów i 106 krów.

II. Organizacye zbytu materyału rzeźnego, stosunki targowe, wagi pomostowe, na targowicach zwierzęcych.

a) Organizacye zbytu materyału rzeźnego.

W roku sprawozdawczym podobnie jak lat poprzednich akcją zbytu bydła zajmowała się przy Komitecie c. k. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie Agencya dla sprzedaży materyału rzeźnego, zaś przy Komitecie c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie, Biuro handlowe dla eksportu i sprzedaży bydła. Mimo niekorzystnych warunków, wywołanych klęską przyszczycy, zdołała Agencya sprzedać

w 1910 r. 1.426 sztuk bydła i trzody chlewnej za cenę 268724 koron 34 gr. oraz zakupić na opas 402 sztuk bydła chudego za kwotę 133.776 kor. 25 gr.

Za pośrednictwem Zarządu głównego Towarzystwa Kółek rolniczych jako organu Agencji sprzedano w 1910 r. 7 373 sztuk nierogacizny za kwotę 634.649 K 86 gr. Założone w r. 1910 przy Komitecie c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie Biuro handlowe dla eksportu i sprzedaży bydła prowadziło akcyę współdzielczego zbytu bydła i trzody chlewnej, wytkniętym w latach poprzednich torem. Biuro czuwało pilnie nad stosunkami w poszczególnych powiatach i skoro tylko zauważyło gdzie sztuczna obniżkę cen, urządzało ładugę, co zmuszało handlarzy do płacenia odpowiednich konjunktur cen na targach lokalnych.

Równocześnie z tą akcyą dorywczą dla usuwania szkodliwych stosunków chwilowych prowadziło Biuro w dalszym ciągu systematycznie akcyę tworzenia Spółek lokalnych, oraz strzegło pilnie rozwoju istniejących już Spółek dla zbytu bydła i trzody.

W r. 1910 sprzedano za pośrednictwem Biura na targach we Wiedniu, Bernie, Krakowie, St. Pölten, Rzeszowie, Krośnie, Chrzanowie, Jordanowie, Białej i Groskandern 8979 sztuk bydła i trzody chlewnej (8671 świń) za łączną sumę 900.360 K 55 gr.

Jakkolwiek obroty Binra nie były zbyt wielkie, to jednakże działalność jego z innej strony była dla producentów bardzo korzystną. Biuro bowiem pracą swoją osiągnęło dla producentów tak wysokie ceny, iż w licznych wypadkach samo doradzało producentom, aby towar sprzedali handlarzom.

Eksport poza granice kraju w zachodniej Galicyi natrafia na znaczne trudności, konsumpcya lokalna bowiem coraz więcej się wzmaga i producent na miejscu uzyskuje o tyle wyższą cenę niż producent wschodnio galicyjski, iż eksport nie przedstawia dla niego dostatecznej premii za ryzyko z nim połączone.

Jakkolwiek ludność rolnicza po największej części rozumie korzyści, jakie z akcyi pośrednictwa Biura odnosi i chętnie jej sprzyja, to jednakże w wielu wypadkach powoduje się jeszcze chwilową korzyścią i dla uzyskania konkurencyjnej ceny płaconej przez handlarzy, zapomina o tem, że chwilowe zyski, jakie ta konsumpcya przynosi, odwracają stałą zmianę stosunków i wstrzymują rozwój pracy kooperatywnej.

Biuro pracowało usilnie nad uświadomieniem producentów w tym kierunku przez urządzanie odczytów o kooperacyi, wykładów o technice handlu bydłem, wydawanie pouczeń o ostrożnościach weterynaryjnych i t. d. W drugiej połowie 1910 r. pojawiła się na całym terenie działalności Biura pryszczycza, która akcyi handlu bydłem wyrządziła dotkliwie straty.

Z technicznych trudności, wpływających ujemnie na handlowe czynności Biura, zdarzały się najczęściej niepełne ładugi wagonów, nierówność i niejednorodność dostawianego przez producentów towaru, zawisłość przy sprzedaży we Wiedniu od tamtejszego miejskiego Biura sprzedaży, które równocześnie reprezentuje interesa aprowizacyjne miasta Wiednia. Chcąc usunąć te niedomagania, urządził Komitet sortownię trzody przy targowicy w Podgórzu obok stacji kolejowej Podgórze-Wisła. Celem sortowni jest utworzenie zbiornicy dla towaru idącego z zachodniej Galicyi w jednym punkcie, zestawianie ładug według jakości, łączenie ich celem wyzyskania frachtu i wysyłanie na targi krajów zachodnich najodpowiedniejsze dla spieniężenia danej sorty.

Ponieważ tak Agencya dla sprzedaży materiału rzeźnego jak i wspomniane Biuro handlowe dla eksportu bydła i trzody nie posiadając kapitałów ani nie będąc oparte na podstawach handlowych nie mogły rozwinąć swojej działalności na szerszą skalę, przeto organizacje te zostały zwinięte przez komitety a w ich miejsce powstała „Galicyjska spółka dla zbytu bydła i trzody chlewnej“ oparta na ustawie z r. 1906. Spółka ta, której członkami są c. k. Towarzystwo gospodarskie we Lwowie, c. k. Towarzystwo rolnicze w Krakowie, Zarząd główny Towarzystwa Kółek rolniczych we Lwowie, Filia austr. uprzyw. Zakładu dla handlu i przemysłu we Lwowie, oraz kilku hodowców, rozpoczęła swoje czynności dnia 1. września 1911 r. przejąwszy dotychczasową akcyę pośrednictwa w zbycie materiału rzeźnego, prowadzoną od kilku lat przez wspomniane wyżej Towarzystwa rolnicze.

Spółka działalnością swoją obejmuje cały kraj i dążyć będzie do pomnożenia i podniesienia stanu bydła w kraju, przez dostarczanie hodowcom taniego kredytu na zakupno bydła i przez racjonalną organizacyę jego zbytu, ze szczególnem uwzględnieniem producyi i potrzeb aprowizacyi miejskiej.

W tym celu Spółka będzie:

a) ogłaszać stale informację o każdorazowej konjunkturze na rynkach zbytu,
b) udzielać producentom taniego kredytu na zakupno i wypas, oraz zaliczek na towar oddany do sprzedaży;

c) zajmować się zakupnem bydła chudego i sprzedażą opasowego na rachunek komitentów;

d) udzielać nisko oprocentowanego kredytu i otaczać swoją opieką Spółki włościańskie, związane dla hodowli zbytu materiału rzeźnego. W dalszym programie Spółki leży bicie na własny rachunek bydła powierzonego jej do sprzedaży, spieniężanie skór i innych odpadków materiału rzeźnego i ewentualne zakładanie osobnych przedsiębiorstw w tym celu. Wypas bydła powierzonego przez producentów na pastwiskach przez Spółkę wydzierżawionych, w końcu zakładanie przedsiębiorstw przyczyniających się do zabezpieczenia paszy dla bydła.

Działalność Spółki opiera się na meżach zaufania ustanowionych przez Spółkę z oznaczonym rejonem działalności.

Meżami zaufania mogą być również Spółki rolnicze, już istniejące, które tym działem się zajmują jak niemniej Spółki ewentualnie bezpośrednio przez Spółkę główną w tym celu do życia powołane. Kapitał zakładowy Spółki składa się z wkładek zakładowych poszczególnych wspólników, z których każda musi wynosić najmniej 500 koron.

Udziały za wspomniane wyżej Towarzystwa rolnicze do powyższej Spółki po 30.000 koron pokryło c. k. Ministerstwo rolnictwa w formie subwencji nadto otworzyło dla tej Spółki tani kredyt w Filii c. k. uprzyw. austr. Zakładu kredytowego dla handlu i przemysłu we Lwowie.

Ponieważ na podstawie ustawy z 30. grudnia 1909 (Dz. p. p. Nr. 222) na subwencyonowanie organizacyi zajmujących się zbytem bydła przeznaczoną została suma jednego miliona koron, zaś Wydział krajowy zgodził się nadto na skutek życzenia c. k. Ministerstwa rolnictwa motywowanego chęcią rozleglejszej w naszym kraju akcji na powyższym polu, na wydzielenie na cele zbytu bydła z sumy przypadającej na Galicyę w myśl powyższej ustawy kwoty 128.933 kor. 56 gr. przeto do preliminarza budżetu na r. 1912 nie wstawił żadnej kwoty na subwencyę dla powyższej Spółki w miejsce pobieranego dotąd przez Agencyę zasiłku w kwocie 5.000 koron.

Niezależnie obok galicyjskiej Spółki dla zbytu bydła i trzody chlewnej powstał z inicjatywy Towarzystwa „Silskyj Hospodar“ Sojuz dla zbytu bydła, jako stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką. Członkami Sojuzu jest Towarzystwo „Silskyj Hospodar“ oraz lokalne spółki. Podobnie jak za wspomniane Towarzystwa rolnicze wpłaciło c. k. Ministerstwo rolnictwa również i za Towarzystwo „Silskyj Hospodar“ jego udział do Sojuzu w kwocie 30.000 koron.

Celem zbadania stosunków handlowych w galicyjskich spółkach i organizacyach zbytu materiału rzeźnego i przyjscia im z ewentualną pomocą. Wydział krajowy przeprowadził urzędową lustracyę tych organizacyi.

Lustracye wykazały, że instytucye te spełniają do pewnego stopnia swe najbliższe cele, albowiem wyzwalają producenta z konieczności bezwzględnej ulegania trustowi handlarzy, oraz podnoszą cenę materiału rzeźnego, — że natomiast nie udało im się dotąd wyrzec regulującego wpływu na obrót i ceny bydła rzeźnego i świń na większych krajowych i pozakrajowych rynkach zbytu.

Głównym powodem tego stanu jest brak jakiegokolwiek łączności między organizacyami i spółkami, a skutkiem tego niemożność regulowania posyłek zwierząt rzeźnych pod względem czasu i miejsca, wskutek czego zdarza się często, że podaż nadesłanych sztuk na targi jest większą od popytu, co naturalnie powoduje spadek cen. Zdarzało się nawet niejednokrotnie, że ceny uzyskane na targu wiedeńskim wyłącznie przez wiedeńską Centralę dla zbytu bydła obsyłanym, wskutek przewyższającej znacznie popyt obsyłki były niższe od cen lokalnych, co oddziaływało niekorzystnie na rozwój akcji, szczególnie w zachodniej części kraju.

To też Wydział krajowy odniósł się do c. k. Ministerstwa rolnictwa z żądaniem, aby nowo powstałe spółce sprzedaży materiału rzeźnego i Sojuzowi dla zbytu bydła pozostawiło jak najdalej idącą swobodę w kierowaniu transportów na rozmaite targi celem wyzyskania odpowiednich konjunktur targowych, a nie ograniczało transportów tylko do jednego targu, t. j. wiedeńskiego.

Wydział krajowy odniósł się również do c. k. Ministerstwa rolnictwa z żądaniem, aby usunęło drugą niewłaściwość nie mniej ważną, a powodującą niekorzystne dla producentów sprzedaże t. j. że wiedeńska Centrala dla zbytu bydła, oddaje duże partje zwierząt do sprzedaży miejskiemu biuro pośrednictwa (städtische Übernahmestelle), z którym pozostaje w ścisłym związku. Ta ostatnia instytucja jest utrzymywana przez miasto w celach taniej aprowizacji Wiednia, t. j. dla przysporzenia korzyści konsumentom, nie więc dziwnego, że nie stara się wcale o sprzedaż korzystną dla producentów. a w dodatku liczy sobie jeszcze prowizję, którą Centrala obok swojej własnej prowizji potrąca z rachunku.

C. k. Ministerstwo rolnictwa uznało słuszność powyższych żądań i zawiadomiło Wydział krajowy, że wyda w tym względzie w najbliższej przyszłości stosowne zarządzenia.

b) Stosunki targowe w Wiedniu i w Pradze.

Chcąc uzyskać obraz stosunków policyjno-weterynaryjnych, jakie napotykają galicyjski transporty zwierząt rzeźnych i mięsa na targach zwierzęcych i mięsnych w Wiedniu i Pradze wydelegował Wydział krajowy do tych miast krajowego lekarza weterynaryjnego, który po zbadaniu stanu rzeczy na miejscu podniósł w swem sprawozdaniu znaczne usterki w urządzeniu i utrzymaniu targowicy i centralnej hali mięsnej w Wiedniu, oddziaływujące niekorzystnie na galicyjski eksport materiału rzeźnego, jakoteż usterki popełniane przez krajowe organizacje zbytu i przez władze kolejowe w sposobie ładowania zwierząt do wagonów kolejowych.

Na podstawie powyższego sprawozdania Wydział krajowy odniósł się do c. k. Ministerstwa rolnictwa i c. k. Ministerstwa kolejowego, jakoteż do c. k. Ministerstwa dla Galicyi z prośbą o wydanie stosownych zarządzeń, względnie o wywarciu nacisku — na odnośne władze, aby wspomniane usterki jak najrychlej usunęły. Zarazem wezwał Wydział krajowy krajowe organizacje rolnicze, aby pouczyły podwładne organa, zajmujące się ładowaniem materiału rzeźnego poza granice kraju, w jaki sposób należy przeprowadzać ładowanie aby uchronić producentów od strat.

c) Wagi pomostowe na targowicach zwierzęcych.

Już w poprzednich sprawozdaniach podnosił Wydział krajowy, że jednym z najważniejszych czynników hamujących należyty rozwój handlu materiałem rzeźnym w naszym kraju był i jest dotąd brak należytych i postępowych urządzeń na galicyjskich targowicach zwierzęcych.

W szczególności należy zaznaczyć, że wiele gmin targowych nie wyposażyło swych targowic w wagi pomostowe i że zaledwie na kilku targowicach większych publikowano ceny targowe notowane i płacone za zwierzęta rzeźne na większych krajowych i pozakrajowych rynkach zbytu.

Okoliczność ta przyczyniała się w znacznej mierze do obniżenia cen naszego materiału rzeźnego, a zwłaszcza nierogacizny, albowiem nie pozwalała na wykorzystanie praktykowanego wśród naszych włościan zwyczaju sprzedawania zwierząt na oko, — co było i jest powodem, że handlarzy jako ludzie fachowi wyzyskują ten stan rzeczy płacąc włościaninowi przy sprzedaży ceny zbyt niskie.

Ztąd zrodziła się potrzeba stworzenia zdrowszych stosunków handlowych na galicyjskich targowicach zwierzęcych.

To też Wydział krajowy wezwał wszystkie Wydziały powiatowe, aby wpłynęły na gminy targowe w kierunku zakupywania i ustawiania wag pomostowych na targowicach zwierzęcych, oraz publikowania na każdym targu ostatnich cen targowych płaconych za zwierzęta rzeźne na większych rynkach zbytu. Wydział krajowy oświadczył przytem na podstawie opinii krajowej Komisji dla spraw rolniczych, gotowość udzielania uboższym gminom, które z własnych funduszy nie mogłyby ponieść wydatku na zakupno wagi pomostowej, pożyczek 3% z funduszu przemysłowo-rolniczego, zwrotnych w kilku latach, pod warunkiem, że gmina żądająca pożyczki zobowiąże się zakupić wagę pomostową w jednym z przedsięwzięcia krajowych.

Zapoczątkowana przez Wydział krajowy akcja już w związku na pozostała bez skutku, albowiem wszystkie Wydziały powiatowe z wyjątkiem kałńskiego i łanckiego przedłożyły Wydziałowi krajowemu sprawozdania o stosunkach, panujących pod tym względem w okręgach ich działalności, co dało Wydziałowi krajowemu

możność dalszego wpływania na zaopatrzenie wielu targowic w wagi pomostowe. Sporządzony na podstawie sprawozdań Wydziałów powiatowych wykaz miejscowości

Al. I. targowych załącza się jako alegat 1.

Z wykazu tego wynika, że wskutek interwencji Wydziału krajowego zakupiły już wagi pomostowe z własnych funduszków, lub że wstawiły na ten cel odpowiednie kwoty do budżetów gminnych na następny rok następujące miejscowości targowe:

<i>w powiecie :</i>	<i>miejscowość targowa :</i>	<i>w powiecie :</i>	<i>miejscowość targowa :</i>
Bórbka.	Strzeliska nowe.	Kosów.	Żabie.
Bochnia.	Niegowić.	Krosno.	Dukla.
Bohorodczany.	Rosulna.	Lisko.	Baligród.
Borszozów.	Jezierzany.	Nadwórna.	Mikuliczyn.
	Mielnica.		Nadwórna.
	Uście biskupie.	Nowy Targ.	Krościenko.
Brody.	Łopatyn.	Pilzno.	Jodłowa.
Brzesko.	Szozurowa.		Zassów.
	Wojnicz.	Rzeszów.	Niebylec.
Brzeżany.	Brzeżany.		Tyczyn.
Dąbrowa.	Żabno.	Sanok.	Sanok.
Dobromil.	Nowe miasto.	Sokal.	Krystynopol.
Dolina.	Bolechów.	Stanisławów.	Halicz.
Grybów.	Ciężkowice.	Stary Sambor.	Chyrów.
Horodenka.	Obertyn.	Skole.	Skole.
Jarosław.	Sieniawa.		Smorze miasto.
Jasło.	Frysztak.	Tłumacz.	Niżniów.
	Olpiny.		Tyśmienica.
Kamionka strum.	Dobrotwór.	Trembowla.	Trembowla.
	Milatyn nowy.	Turka.	Wysocko wyżne.
	Witków nowy.	Złoczów.	Jezierna.
Kołomyja.	Kułaczkowce.	Żydaczów.	Rozdół.
Kosów.	Kuty.	Żywiec.	Sucha.
	Pistyń.		

Razem 47 miejscowości.

Przy pomocy zaciągniętych z krajowego funduszu przemysłowo-rolniczego pożyczek zakupiły wagi pomostowe następujące miejscowości:

<i>w powiecie :</i>	<i>miejscowość targowa :</i>	<i>w powiecie :</i>	<i>miejscowość targowa :</i>
Brzesko.	Czechów.	Rzeszów.	Strzyżów.
Czortków.	Jagielnica.	Stanisławów.	Jeżupol.
Jaworów.	Krakowiec.	Tarnobrzeg.	Radomyśl.

Razem 6 miejscowości.

Ogółem wskutek interwencji Wydziału krajowego 53 miejscowości targowych w Galicji zaopatrzyło już, lub zaopatrzy w najbliższej przyszłości swe targowice w wagi pomostowe.

Niezależnie od tego wzywał Wydział krajowy kilkakrotnie wszystkie miejscowości targowe, aby publikowały na targowicach ceny targowe zwierząt rzeźnych, notowane na większych krajowych i pozakrajowych rynkach zbytu, w czym przyszły gminom z chętną pomocą krajowe Izby handlowe i przemysłowe, albowiem na żądanie Wydziału krajowego oświadczyły gotowość wysyłania co tygodnia wspomniane notowania miejscowościom targowym położonym w okręgach ich działalności.

Wydział krajowy ma nadzieję, że korzyści, jakie niewątpliwie osiągną producenci w miejscowościach targowych posiadających wagi pomostowe ze sprzedaży zwierząt rzeźnych na wagę, zachęcą także resztę biernych, lub opornych pod tym względem gmin targowych do wyposażenia w najbliższym czasie swych targowic w wagi pomostowe.

Wydział krajowy sprawy tej nie spuści i nadal z oka, temwięcej że zamierza w najbliższej przyszłości przystąpić do uregulowania innych spraw targowych i wglądać bliżej w regulaminy targowe poszczególnych miejscowości targowych celem ewentualnego usunięcia usterek, szkodzących krajowej produkcji i handlowi materiału rzeźnego.

Podwyższenie opłat za oględziny zwierząt i mięsa.

Z uwagi, że dotychczasowe maksymalne taryfy za oględziny zwierząt i mięsa, pobierane przez gminy na zasadzie rozporządzenia c. k. Namiestnictwa z dnia 28. czerwca 1888 (Dz. u. kr Nr. 74 i 76) nie wystarczały w wielu małych gminach na pokrycie plac oglądaczy bydła i że gminy takie, chcąc jako tako wynagrodzić tych funkcyjaryuszy, były zmuszone, jak stwierdzono, bezprawnie i wbrew obowiązującym przepisem pobierać wyższe taryfy, Wydział krajowy po rozpatrzeniu opinii wszystkich Wydziałów powiatowych przedstawił c. k. Namiestnictwu we Lwowie wniosek na podwyższenie wspomnianych taryf, a to:

I. Za oględziny bydła przeznaczonego na rzeź:

- a) wołów, buhajów, krów i jałówek z kwoty 40 h. na kwotę 80 h. od każdej sztuki;
- b) cieląt, świń, owiec i kóz z kwoty 20 h. na kwotę 40 h. od każdej sztuki;
- c) za oględziny sprowadzonych do gminy (jako mięso) zwierząt zabitych całych, lub w połówkach i ówiartkach z kwoty 8 h. na kwotę 20 h. od każdej sztuki mięsa;

II. Za oględziny zwierząt przed wydaniem paszportów:

- a) koni, wołów, buhajów, krów i jałówek z kwoty 8 h. na kwotę 16 h. od każdej sztuki;

natomiast oświadczył się przeciw podwyższeniu tych taryf za oględziny świń, cieląt, skopów, kóz, baranów, owiec i jagniąt ze względu na znaczną ilość zwierząt tego rodzaju poddawanych oględzinom.

Nadto w piśmie swem do c. k. Namiestnictwa wyraził Wydział krajowy żądanie:

1) aby gminy małe i ubogie o słabym obrocie zwierzętami domowymi i mięsem, nie posiadające rzeźni publicznych, ani prywatnych, łączyły się z sąsiednimi gminami celem utrzymywania wspólnego oglądacza bydła i aby podwyższały dotychczasowe taryfy dopiero w razie niemożności takiego połączenia, względnie niemożności utrzymania z obecnych taks własnego oglądacza bydła;

2) aby taryfy te mogły gminy podwyższać tylko na mocy specjalnej uchwały Rady gminnej, zatwierdzonej każdorazowo na przeciąg jednego roku przez odnośny Wydział powiatowy.

W sprawie tej c. k. Namiestnictwo nie wydało dotąd żadnych zarządzeń.

Akcyja tępienia gruźlicy u bydła rogatego.

Akcyję tępienia gruźlicy u bydła rogatego w kraju prowadzono w r. 1910 w sposób dotychczasowy przy współdziałaniu obu krajowych Towarzystw rolniczych. Z ramienia Wydziału krajowego przeprowadzał obór krajowy lekarz weterynaryjny.

Szczegółowe sprawozdanie o przebiegu i wynikach badania, względnie szczepienia rozpoznawczego tuberkuliną, obór zarodowych i kilku prywatnych w kraju, opracowany przez krajowego lekarza weterynaryjnego na podstawie sprawozdań własnych i sprawozdań lekarzy weterynaryjnych obu Towarzystw rolniczych załącza się jako allegat 2 gi do niniejszego sprawozdania.

Zauważyć przytem należy, że z powodów uzasadnionych w powołanem sprawozdaniu kraj. lekarza weterynaryjnego, a zarazem w myśl opinii krajowej komisji dla spraw rolniczych, przyjęto w wykazach inny niż dotąd podział sztuk badanych, a to na sztuki chore, reagujące, podejrzone i zdrowe.

Wspomnieć dalej należy, że oprócz dotychczas używanego sposobu szczepienia podskórnego (t. zw. metodą Kocha) zastosował kraj. lekarz weterynaryjny w kilku oborach w granicach dotychczasowego programu, opartego na metodzie Banga, nowe sposoby szczepienia, t. j. t. zw. odczynny miejscowe.

Doświadczenia te wykazały, że t^o zw. odczyn śródskórny metodą Moussu'a i Mantoux'a, jako prosty, tani i pewny ma przed sobą przyszłość i że należałoby go poddać dalszemu próbowaniu na szerszą skalę.

Z uwagi na podniesione już w poprzednim sprawozdaniu wątpliwości i trudności, nasuwające się przy stosowaniu metody Banga w pewnej dość znacznej ilości obór, a wpływające ujemnie na wyniki akcji tępienia gruźlicy u bydła rogatego w tych oborach, polecił Wydział krajowy swemu lekarzowi weterynaryjnemu przeprowadzenie prób na małą skalę z innymi metodami tępienia tej choroby, dającymi rękojmię skuteczności, a mniej dla hodowców uciążliwymi, — a przede wszystkim z t. zw. metodą Ostertaga i w tym celu wydelegował go na koszt kraju do Hali dla praktycznego zapoznania się z tą metodą, stosowaną na większą skalę od kilku lat w prowincyi saskiej w Niemczech.

Doświadczenia wspomniane nie zostały jeszcze ukończone.

Koszta akcji tępienia gruźlicy w kraju są pokrywane z osobnego funduszu, składającego się z subwencji rządowej i z dotacyi krajowej, wynoszących po 5000 K.

Fundusze te na razie wystarczają na pokrycie wydatków, należy jednak przypuszczać, że wraz ze zmianą metody tępienia gruźlicy, ułatwiającej zadanie organom wykonawczym i dającej się zastosować na większą skalę także do obór gminnych, Wydział krajowy będzie zmuszony w najbliższej przyszłości przedstawić Wys. Sejmowi wniosek na zwiększenie dotychczasowej na ten cel dotacyi i odnieść się do c. k. Ministerstwa rolnictwa o większą subwencyę państwową.

Ronienie zakaźne u krów.

Ze względu na znaczne straty, jakie wyrządzają hodowli choroby zakaźne, zw.: „ronieniem zakaźnym u krów“ i „guziczkowym zakaźnym niezłym tem pochwy u krów“. Wydział krajowy zajął się w ramach przeznaczonych na ten cel przez Wysoki Sejm funduszw przeprowadzeniem prób i doświadczeń, mających na celu zwalczanie tych chorób.

Doświadczenia przeprowadzają: w Galicyi wschodniej Dr. Mieczysław Grabowski, profesor Akademii weterynaryi we Lwowie wspólnie z krajowym lekarzem weterynaryjnym, w Galicyi zachodniej zaś Dr. Julian Nowak, profesor Wszechnicy jagiellońskiej.

Dotychczasowe doświadczenia, przeprowadzane z dużym nakładem kosztów w kilku oborach zarodowych i prywatnych, jakoteż w pracowniach bakteriologicznych wymienionych powyżej uczelni, mają w głównych zarysach na celu:

1) wykazać związek przyczynowy między „ronieniem zakaźnym“, a „guziczkowym zakaźnym niezłym tem pochwy“;

2) stwierdzić, czy zalecane w ostatnich czasach przez poważnych badaczy niemieckich i angielskich szczepionki, a zwłaszcza t. zw. „amblozyna“ przedstawiają wartość:

- a) rozpoznawczą
- b) leczniczą,
- c) ochronną,

przy ronieniu zakaźnym;

3) zbadać, czy leczenie sztuk dotkniętych ronieniem zakaźnym tylko zapomożą zalecanych w weterynaryi środków odrażających, względnie ściągających i przez zapobieganie nowej infekcyi wystarcza i daje równie pewne wyniki, jak równoczesne zastosowanie takiego leczenia obok wspomnianych szczepionek;

4) zbadać, czy stwierdzone w wielu galicyjskich oborach zarodowych i prywatnych zmiany w pochwie u krów i jałówek, przedstawiające się pod postacią guziczków, a nie wywołujące żadnych objawów ubocznych, cechujących chorobę zwaną „guziczkowym zakaźnym niezłym tem pochwy“, jak jałowosć, ubytek mleka itp., należy uważać za wazsze za objawy groźne dla obory, czy i kiedy należy w takich oborach wdrożyć akcyę zaradczą, wreszcie jakich należy użyć w tym celu środków leczniczych.

Wyniki doświadczeń zostaną przedstawione zwołanej w tym celu ankiecie, złożonej ze sfer rolniczych i weterynaryjnych, jednak dopiero po upływie dłuższego czasu, potrzebnego na ocenienie skuteczności stosowanych środków, co wobec długiego okresu normalnej ciąży u krów nie nastąpi tak szybko, temwięcej, że niektóre doświadczenia o wątpliwych wynikach trzeba powtarzać.

II. Wykonanie ustawy hodowlanej.

Przystępując do omówienia wykonania ustawy hodowlanej z r. 1892 (Dz. u. kr. Nr. 51) zaznaczamy przedewszystkiem, że licencyonowanie buhajów z wyjątkiem okręgu cieszanowskiego gdzie panowała pryszczycza przeprowadzonym zostało we wszystkich innych okręgach.

Według przedłożonych wykazów zalicencyonowano w 1910 roku 8.076 buhajów.

Porównując ten rezultat licencyonowania z analogicznym wynikiem za r. 1909 okazuje się, że liczba buhajów licencyonowanych w r. 1910 jest wyższą o 88 sztuk.

Ten nieznaczny tylko przyrost liczby buhajów licencyonowanych wywołany został ogólnem zmniejszeniem się ilości bydła wskutek klęsk elementarnych w latach poprzednich, jak niemniej powodem tego jest również i ta okoliczność, że wskutek szerzącej się pryszczycy z wielu gmin nie przeprowadzono buhajów do licencyonowania.

Dalszą przyczyną tego stanu należy szukać również i w tej okoliczności, że Komisye licencyonujące stawiają coraz wyższe żądania co do jakości buhajów i licencyonują w pierwszym rzędzie buhaje tej rasy jaka dla odnośnych gmin została ustanowioną w r. 1909 w podziale kraju na strefy hodowlane. Słuszności tego twierdzenia dowodzą następujące cyfry.

Z doprowadzonych w r. 1910 do licencyonowania 10.592 buhajów odrzuciły Komisye 2.516 sztuk czyli około 29%.

Liczba odrzuconych buhajów jest w rzeczywistości znacznie większą, z 15. bowiem okręgów nie otrzymaliśmy dat w tym względzie.

Według sprawozdań przeważnej części Komisji licencyonujących, jakość buhajów w porównaniu z rokiem poprzednim poprawiła się dość wybitnie a tylko drobna część tychże komisji podnosi, że przyprowadzone buhaje podobnie jak lat ubiegłych pozostawiały dużo do życzenia.

Jakkolwiek liczba buhajów licencyonowanych wzrosła w roku sprawozdawczym, to jednakże jest jeszcze ciągle niedostateczną w stosunku do liczby buhajów potrzebnych.

W myśl §. 8. ustawy hodowlanej mają Komisye licencyonujące po każdym licencyonowaniu wydać orzeczenie co do ilości potrzebnych w każdej gminie buhajów licencyonowanych, przyczem po myśli przepisów wykonawczych do powyższego paragrafu jeden buhaj licencyonowany przypadać ma na 80—100 krów i stanownych jałówek.

Według spisów bydła znajdowało się z końcem 1909 roku we wszystkich gminach kraju 1,781.958 krów i stanownych jałówek.

Przyjmując jednego buhaja licencyonowanego na 100 krów i stanownych jałówek potrzeba było w 1910 roku 17.820 buhajów licencyonowanych.

Ponieważ w r. 1910 zalicencyonowano ogółem 8.076 buhajów, przeto buhaje licencyonowane pokrywają zaledwie nie całą połowę zapotrzebowania, a większa część krów i jałówek stanowią jest buhajami nielicencyonowanymi.

Smutny ten stan należy przypisać temu, że wielu hodowców, jakkolwiek posiada czasem sztuki ładne, nie przyprowadza ich z opieszałości do licencyonowania, mając pewność zdobytą na podstawie doświadczeń ubiegłych lat, że stanowienie takimi buhajami obcych krów uchodzi im bezkarnie, wskutek nieprzestrzegania wykonania ustawy hodowlanej przez organa miejscowe t. j. zwierzchność gminną i żandarmerję. Wskazuje na to i ta okoliczność, iż dochód z grzywien za przekroczenia ustawy hodowlanej, który w myśl §. 17. tejże ustawy ma wpływać do funduszków powiatowych wynosił w 1910 r. zaledwie 3.971 kor. 24 gr. był zatem mniejszy niż w r. 1909 o 654 kor. 92 gr.

Wydział krajowy w każdym wypadku, gdy rezultat licencyonowania w pewnym okręgu był ujemny w stosunku do ilości znajdujących się krów, względnie,

gdy komisye na podstawie naocznego zbadania doniosły, że w odnośnych gminach używają do stanowienia buhajów nielicencyonowanych, odnosił się bezzwłocznie do Wydziału powiatowego i c. k. Starostwa z wezwaniem do wydania energicznych poleceń podwładnym organom, ażeby pilnie przestrzegaly ścisłego wykonania ustawy hodowlanej, o wszelkich zaś przekroczeniach tejże donosiły bezzwłocznie Starostwu, celem surowego ukarania winnych.

Równocześnie zwracał Wydział krajowy uwagę starostw na szkodę, jaka wynika dla hodowli wskutek braku kontroli w tym względzie, właściciele bowiem buhajów licencyonowanych nie mając z nich odpowiednich korzyści w stosunku do kosztów utrzymania, wobec konkurencyi ze strony buhajów nielicencyonowanych, której sprostać nie mogą, sprzedają je przy nadarzającej się sposobności.

Brak tej kontroli w głównej mierze przyczynia się do tego, że chów bydła w niektórych powiatach pozostaje w zaniedbaniu zamiast się podnosić.

Okoliczność ta spowodowała Wydział powiatowy w Kolbuszowej, że wystąpił z wnioskiem na zmianę §. 3. ust. hodowlanej w tym kierunku, ażeby buhaj, który uzyskał licencyi po 14 dniach został wykastrowany. Wydział krajowy opierając się na opinii kraj. Komisji dla spraw rolniczych nie przychylił się do tego wniosku jako zbyt radykalnego, który mógłby pozbawić znaczną część kraju rozplodników, zwłaszcza w obecnych warunkach, gdzie buhaje licencyonowane pokrywają zaledwie połowę zapotrzebowania.

W myśl § 9 ust. hod. zmienionego częściowo nowelą z r. 1902 (Dz. u. kr. Nr. 26) każda gmina obowiązana jest zapewnić dla użytku swych członków w drodze jednorocznego najmu lub kupna oznaczoną przez komisję licencyonującą na podstawie § 8 ilość buhajów licencyonowanych.

Według nadesłanych wykazów gminy zapewniły w r. 1910 dla swych członków tylko 3062 buhajów licencyonowanych, z czego na najęte przypada 2785 sztuk na własne zaś 277.

Buhaje zatem gminne t. j. najęte lub kupione stanowią zaledwie około 38 % buhajów licencyonowanych a 17% buhajów potrzebnych.

Cyfry te dowodzą, że wykonanie drugiej części ustawy hodowlanej, traktującej o buhajach gminnych znajduje się dopiero w pierwszych stadyach rozwoju.

Powodem tego jest w pierwszym rzędzie ta okoliczność, iż w pierwszych latach istnienia ustawy hodowlanej, główny nacisk kładziono jedynie na przeprowadzenie pierwszej części ustawy hodowlanej t. j. licencyonowania, aby w ten sposób przygotować materiał hodowlany, który następnie mogłyby gminy bez wielkich trudności i kosztów zapewnić dla swych członków a powtóre ta okoliczność, że dotychczas wiele Wydziałów powiatowych, mimo ciągłych z naszej strony wezwań, aby pilnie przestrzegaly wykonania przez gminy § 9 ustawy hodowlanej, traktują tę sprawę dość obojętnie. Zaznaczyć wszakże należy również, że przeprowadzenie przymusowego wykonania powyższego postanowienia ustawy hodowlanej natrafia w wielu wypadkach na znaczne trudności.

Zdarza się bowiem bardzo często, że żaden hodowca w gminie nie chce wziąć buhaja na utrzymanie albo też nie można najać względnie kupić buhaja licencyonowanego, gdyż wielu właścicieli buhajów licencyonowanych sprzedają je w krótkim czasie po zalicencyonowaniu otrzymawszy korzystną ofertę.

Od sprzedaży takich buhajów nie powstrzymuje hodowców nawet ten wzgląd, iż zawarli z gminą umowę co do utrzymywania buhaja przez cały rok dla użytku mieszkańców odnośnej gminy, gdyż wiedzą o tem dobrze, że gminy nie będą ich ściągające sędownie za złamanie umowy.

Wydział krajowy więc wezwał Wydziały powiatowe, aby pouczyły gminy, iż w razie złamania umowy przez hodowcę powinny go pociągnąć do odpowiedzialności sądowej, a zarazem aby dopilnowały, by to się rzeczywiście stało.

Aby mieć całkowity obraz, ile buhajów licencyonowanych było zapewnionych przez przeciąg całego roku dla użytku właścicieli krów, należy doliczyć do buhajów gminnych, buhaje powiatowe oraz buhaje na stacyach obu krajowych Towarzystw rolniczych.

W roku 1910 było buhajów gminnych	.	.	.	3062
" " " " " stacyjnych	.	.	.	1254
" " " " " powiatowych	.	.	.	60

Razem 4376

sztuk, czyli, że buhaje zapewnione stanowiły zaledwie 24 % ogółu budajów potrzebnych.

W jakim stosunku powyższe ogólne cyfry buhajów gminnych, powiatowych, stacyjnych, licencyonowanych oraz potrzebnych rozpadają się na poszczególne powiaty autonomiczne, to podaje dołączona jako alegat 3 do niniejszego sprawozdania tabelka. **Al. 3**

W ciągu roku 1910 interweniowały Wydziały powiatowe na podstawie § 11 ustawy hodowlanej w przymusowym dostawieniu buhajów w następujących powiatach:

Powiat:	Liczba gmin:	Liczba buhajów:
Brzesko	2	2
Gródek	15	15
Nowy Targ	1	1
Stryj	1	1
Tarnobrzeg	6	6
Wieliczka	34	34

Co do kwot, jakie wstawiły gminy same względnie Wydziały powiatowe do budżetów gminnych na rok 1911 na zakupno buhajów, to podaje tabelka umieszczona na końcu niniejszego sprawozdania jako alegat 4. **Al. 4**

Kwoty powyższe przeznaczone są przeważnie na zakupno buhajów gminnych, w drobnej tylko części na koszt utrzymania buhajów gminnych. Gminy bowiem oddają przeważnie zakupione buhaje w ręce prywatne z obowiązkiem odstanawiania bydła gminnego za oznaczoną takse, którą pobiera utrzymujący buhaja na pokrycie kosztów utrzymania.

Wyjątkowo tylko zdarza się, że gmina pokrywa koszt utrzymania z budżetu gminnego i to albo w całości, co jest najrzadszem, albo też w części co już jest częstszem.

Utrzymujący mianowicie buhaja gminnego pobiera wówczas obok taks w oznaczonej wysokości za stanowienie pewną jeszcze ryczałtową subwencję roczną z funduszu gminnego.

Wydział krajowy wychodząc z założenia, że tylko licencyonowanie w połączeniu z zapewnieniem dla właścicieli krów przez gminy, powiaty, względnie kraj. Towarzystwa rolnicze odpowiedniej ilości dobrych i tanich rozplodników może przyczynić się do podniesienia chowu bydła, wspierał pomocą finansową w miarę rozporządzalnych funduszy usiłowania powyższych czynników w tych kierunkach.

Mając do dyspozycji z roku 1907 fundusz 30000 K, przeznaczony do podniesienia hodowli bydła mięsnego, udzielił Wydział krajowy z tego funduszu Towarzystwu gospodarskiemu we Lwowie zasiłku w kwocie 5000 K na częściowe pokrycie niedoboru w funduszu zakupna buhajów stacyjnych w roku 1909, przyznał Wydziałowi powiatowemu w Żółkwi dla 10 gmin, które opłacają ponad 100% dodatków do podatków zasiłek w kwocie 1400 K na częściowe pokrycie kosztów pomieszczenia i utrzymania buhajów gminnych w tych gminach, w końcu zaś przyznał subwencję w kwocie 400 K. Wydziałowi powiatowemu w Gródku jagiellońskim na zakupno grysu dla hodowców utrzymujących stacje buhajów gminnych.

Wskutek bowiem panującej w tym powiecie w jesieni 1910 roku zarazy przyszczycy, bydło musiało przebywać w stajniach, zapasy więc paszy przeznaczone na zimę zostały użyte w jesieni.

Odnosnie do subwencji dla powiatu żółkiewskiego, zaznaczamy, że powiat ten zasłużył w zupełności na ten zasiłek, hodowla bydła bowiem rozwija się w nim z każdym rokiem coraz pomyślniej a ponadto powiat ten jest jedynym, w którym prawie każda gmina posiada własnego buhaja.

Jak już w poprzednim sprawozdaniu nadmieniliśmy kwotę 5000 kor. z powyższego funduszu użył Wydział krajowy w roku 1909 na subwencję dla Komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie na częściowe pokrycie kosztów utrzymania Biura dla eksportu bydła i trzody.

Z funduszu tego pozostaje obecnie do dyspozycji jeszcze kwota 18200 kor., którą przyznał Wydział krajowy zgodnie z życzeniem sejmowej komisji gospodarstwa krajowego na zakupno buhajów stacyjnych.

Celem ułatwienia gminom spełnienia ich obowiązku co do zakupna buhajów, utworzony został uchwałą Wysokiego Sejmu z 7 kwietnia 1892 przy sposobności uchwalania ustawy hodowlanej stały fundusz hodowlany w wysokości 100000 koron.

Fundusz ten powiększył Wysoki Sejm uchwałą z 12 marca 1907 do kwoty 150000 koron.

Obok gmin korzystają z tego funduszu i powiaty a uzyskane pożyczki obrotują na zasiłki dla gmin celem umożliwienia im zakupu buhajów względnie na zakupno buhajów powiatowych.

W pierwszych latach istnienia wspomnianego funduszu popyt za pożyczkami był bardzo mały a dopiero z biegiem lat pod wpływem zachęty i przypominania z naszej strony zwiększa się z każdym rokiem liczba podań o pożyczki.

Rok 1910 wykazuje pod tym względem jeszcze pomyślniejsze rezultaty od poprzednich, co świadczy o coraz bardziej wzrastającym zainteresowaniu się odnośnych czynników sprawą podniesienia hodowli bydła.

Z zamknięcia rachunków stałego funduszu hodowlanego za rok 1910 okazuje się, że fundusz ten z końcem 1910 r. wynosił kwotę 133196 K 64 gr., a mianowicie lokacya w Banku krajowym z dnia 31 grudnia 1910 wynosiła 33652 K zaś należitości czynne z powodu udzielonych pożyczek gminom i Wydziałom powiatowym wynosiły kwotę 99544 K 64 gr.

W ciągu 1910 r. zaciągnęły z tego funduszu pożyczki następujące powiaty i gminy: doliniański 5000 K, dąbrowski 1000 K, ropczycki 3000 K, limanowski 3000 K, gmina Skala powiat Borszczów 700 K, Czuchowice powiat Rudki 400 K i Jakimczyce powiat Rudki 300 K.

Jak już poprzednio zaznaczyliśmy uważa Wydział krajowy szybkie i znaczne powiększenie liczby buhajów licencyonowanych, któreby stałe były zapewnione dla użytku hodowców za jeden z najważniejszych środków podniesienia hodowli bydła.

Zapratywanie to podzieliła również sejmowa Komisya gospodarstwa krajowego i w sprawozdaniu swem i w wnioskach co do celów i sposobu zużycia funduszu państwowego na popieranie chowu i zbytu bydła utworzonego ustawą z 30 grudnia 1909 Dz. p. p. Nr. 222 dla powetowania szkód jakie wyrządzą rolnictwu traktaty handlowe z Rumunią i państwami bałkańskimi, oświadczyła się, aby część tego funduszu obok użycia go na inne cele została użyta również na zakupno i utrzymanie buhajów licencyonowanych.

W myśl porozumienia z Wydziałem krajowym i Towarzystwami rolniczemi dokonało c. k. Ministerstwo rolnictwa rozdziału przypadającej na Galicyę z powyższego funduszu kwoty 1428933 K 56 gr. w następujący sposób:

1. na melioracyę łąk i pastwisk gminnych	450000 K.
2. na ubezpieczenie bydła	150000 "
3. na mleczarstwo	180000 "
4. na zakupno i premiowanie buhajów licencyonowanych	120000 "
5. na organizacyę zbytu bydła	128000 "
Razem	1028933 K 56 gr.

Kwotę zaś 400000 K zarezerwowało sobie c. k. Ministerstwo dla rozdziału między poszczególne Towarzystwa rolnicze na następujące cele:

1. na urządzenie wystaw bydła;
2. na premiowanie włościańskich budynków stajennych i gnojowni;
3. na popieranie rozwoju mleczarstwa przez urządzenie wystaw masła, kursów mleczarskich, odczytów o kontroli mleczności, o użyciu paszy i t. p.
4. na urządzenie kursów i odczytów w sprawie racjonalnego chowu bydła, uprawy paszy i łąk.
5. na popieranie produkcyi paszy i uprawy roślin pastewnych.

Z kwoty tej przeznaczyło następnie c. k. Ministerstwo rolnictwa dla:

1. c. k. Towarzystwa gosp. we Lwowie	120000 K.
2. " " roln. w Krakowie	60000 "
3. Zarządu gł. Tow. kółek roln.	86667 "
4. Towarzystwa gosp. „Silskyj Hospodar“	133333 "
Razem	400000 K.

Reskryptem z 5 marca 1910 L 9208/632 oznajmiło nam c. k. Ministerstwo rolnictwa, iż pragnęłoby akcyę w kierunku organizacyi zbytu bydła szczególnie w Galicyi energicznie rozwijać i na ten cel potrzebowaloby wydać w pierwszym roku 400000 K. Ponieważ jednak udział Galicyi w sumie 1000000 K przeznaczonej na całe państwo na cele organizacyi i zużytkowania bydła, w stosunku do ilości

bydła wyniosłby tylko około 280000 K, przeto Wydział krajowy mając na względzie doniosłość powyższej akcji oraz niemniej i tę okoliczność, że w ustępie drugim § 2 ustawy z 30. grudnia 1909 między celami, na które ma być obróconą dotacya roczna 5 milionów koron zatem i dotacya dla Galicji 1428933 koron jest wymienione także popieranie urządzeń opasowych dla wspólnego odbytu, zgodził się na propozycyę c. k. Ministerstwa rolnictwa na uzupełnienie wspomnianego udziału kwotę 128933 Kor.

Jak wyżej wspomnieliśmy na zakupno i utrzymanie buhajów licencyonowanych przeznaczoną została na lata 1910 i 1911 kwota 120000 K rocznie.

Program przeprowadzenia powyższej akcji przedstawił Wydział krajowy do zatwierdzenia c. k. Ministerstwu rolnictwa pismem z 28. października 1910 l. 118263 którego odpis dołączamy do niniejszego sprawozdania jako alegat 5.

Wydział krajowy zatrzymując sobie kierownictwo nad powyższą akcyą, ułożenie planu rozmieszczenia zakupić się mających buhajów oraz kontrolę nad ich utrzymaniem porучzył obu krajowym c. k. Towarzystwom rolniczym, które od przeszło 30 lat pracując na polu hodowlanem, posiadają znajomość stosunków i mają potrzeby poszczególnych gmin i okolic a którym ponadto obowiązująca ustawa hodowlana z r. 1892 przyznaje na polu hodowli bydła rogatego urzędowe stanowisko i atrybucye. Aby akcyą hodowlana mogła przynieść pożądane rezultaty, musi być jednolitą i spoczywać w jednym ręku, działalność bowiem kilku organizacji rolniczych na tem polu na jednym i temsamem terytorjum wprowadziłaby w tę akcyę zamieszanie i mogłaby spowodować nie rozwój lecz upadek hodowli, ponadto zaś przyczyniłaby się do zmarnowania olbrzymiego kapitału włożonego w bydło rogate przez ofiary państwa, kraju i rolników.

Działalność innych organizacji rolniczych na polu hodowlanem obok obu krajowych Towarzystw rolniczych powinna się ograniczać tylko do kierunku dydaktycznego t. j. polegać na pouczeniu ludności o racjonalnem żywieniu, wychowie i utrzymaniu bydła, sprawie dzisiaj stanowczo najważniejszej, bo podstawowej, o uprawie roślin pastewnych, melioracyi pastwisk, wkładach na ich zagospodarowanie i t. p.

Zapatriwaniu temu dał wyraz niejednokrotnie Wysoki Sejm oraz c. k. Ministerstwo rolnictwa, w ostatnim zaś czesie sejmowa Komisya gospodarstwa krajowego w swoim programie podniesienia hodowli bydła na na podstawie funduszków traktatowych. Ułożone przez oba krajowe Towarzystwa rolnicze plany rozmieszczenia zakupić się mających buhajów zostały przez Wydział krajowy zatwierdzone.

Stosownie do zatwierdzonego przez c. k. Ministerstwo rolnictwa programu przeprowadzenia akcji zakupna buhajów, powołał Wydział krajowy do życia komisye dla zakupna buhajów, złożone z 4 do 5 osób. Komisyi takich zamianował Wydział krajowy na r. 1911 pięć w zachodniej a sześć we wschodniej części kraju. Buhaje zostały rozmieszczone w tych gminach, które wykazują zasadnicze warunki dla rozwoju hodowli a dotąd buhajów licencyonowanych nie posiadają wcale lub posiadają je w niedostatecznej ilości, nadto zaś w kilku takich gminach, gdzie warunków niema, gdzie jednakowoż znajduje się znaczna ilość krów a nie ma zupełnie licencyonowanych buhajów. Celem uniemożliwienia konkurencyi ze strony buhajów nielicencyonowanych przyznał Wydział krajowy utrzymującym stacye wynagrodzenie za utrzymanie buhaja w kwocie 180 koron rocznie, pod warunkiem, iż buhaj pokryje co najmniej 60 a najwyżej 100 krów, nadto zaś prawo do pobierania od stron za odstanowienie 1 sztuki najwyżej 1 korony. Wrazie sprzedaży buhaja za cenę wyższą od ceny zakupna, otrzyma utrzymujący stacyę 50% nadwyżki. Za kwoty uzyskane ze sprzedaży wysortowanych buhajów, będą zakupywane przez komisye nowe buhaje. Na okręg c. k. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie przeznaczył Wydział krajowy według stosunku rozdziału wszystkich subwenyci, na zakupno i utrzymanie buhajów 64000 kor. na premiowanie 8000 koron, na okręg zaś c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie na zakupno 32000 koron a na premiowanie 4000 koron.

Z reguły powinny być buhaje kupowane przez komisye podczas specjalnie w tym celu urządzanych targów, o ileby jednak całe zapotrzebowanie nie zostało pokryte w ten sposób, upoważniliśmy powyższe Towarzystwa, aby w razie korzystnej sposobności kupowały wyjątkowo buhaje przez swoich inspektorów z wolnej ręki.

Premiowanymi podczas tych targów powinny być buhajki młode (nad 5 miesięcy) które dopiero za rok będą zdadne do rozplodu, pod warunkiem, że właściciele tychże zobowiążą się je chować nadal i po roku przedstawić ponownie komisyi, nadto zaś buhaje starsze, zdadne do rozplodu, któreby nie zostały zakupione z powodu pokrycia całego zapotrzebowania.

Kwoty nie zużyte w całości na premiowania zostaną obrócone na zakupno buhajów, jak niemniej pozostała reszta z kwoty 12000 koron, którą zarezerwował Wydział krajowy na pokrycie kosztów podróży członków komisyj.

Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania zakupiono w zachodniej części kraju 42 sztuk buhajów za łączną kwotę 20605 koron czyli średnio około 490 koron za sztukę, do końca zaś 1911 roku ma być jeszcze zakupionych 9 buhajów.

W obrębie działalności c. k. Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie z projektowanych sześć targów odbyły się z powodu panującej pryszczycy tylko dwa targi a mianowicie w Stanisławowie i Stryju. Komisya w Stanisławowie zakupiła 18 buhajów za cenę 8010 kor., komisya zaś w Stryju 23 buhajów za cenę 8990 koron.

Z wolnej ręki inspektorowie Towarzystwa zakupili 28 buhajów za cenę 8534 kor. 62 gr., czyli że 59 buhajów kosztowało 25534 kor. 62 gr. t. j. przeciętnie 1 buhaj kosztował 432 kor. 79 gr.

Do zakupienia pozostaje jeszcze około 73 sztuk. Ten stosunkowo dość powolny postęp w zakupnie buhajów należy przypisać temu, że Towarzystwo gospodarskie mając nadzieję, że pryszczycza w pewnych okręgach zmniejszy się i że urządzenie targów będzie możliwe, dłuższy czas czekało z zakupnem buhajów z wolnej ręki i dopiero w ostatnich miesiącach przystąpiło do tego.

Nadmienić jednak musimy, że i zakupno z wolnej ręki musi postępować powoli z powodu zamknięcia wielu okolic dla obrotu bydła.

Ilość okręgów komisyj licencyonujących pozostała tasama co w roku poprzednim, zaszły zaś tylko nieznaczne zmiany co do ich składu.

Granice okręgów oraz skład komisyj licencyonujących ogłoszone zostały w Dz. u. kr. Nr. 88 z r. 1910.

W myśl §. 4 ustawy hodowlanej pokrywa Wydział krajowy diety oraz koszta podróży przewodniczących komisyj licencyonujących, względnie ich zastępców, oraz weterynarzy, powołanych do udziału w licencyonowaniu, nadto w myśl postanowień przepisów wykonawczych do §. 14 tejże ustawy dostarcza Wydział krajowy komisjom licencyonującym pieczęci, piętna oraz wszelkich druków.

Według zamknięcia rachunków wydano faktycznie na powyższe cele w r. 1910 kwotę 34416 kor. 82 gr., z czego na piętna i druki przypada 1303 kor. 91 gr., na pokrycie niedoboru z r. 1909 kwota 2631 kor. 53 gr. na koszta komisyjne weterynarzy 15123 kor. 69 gr., reszta zaś na koszta komisyjne przewodniczących.

Ponieważ w budżecie krajowym na r. 1910 na pokrycie powyższych wydatków preliminowano tylko kwotę 27600 kor., przeto w porównaniu z kwotą faktycznie wydaną okazuje się przekroczenie 6916 kor. 82 gr.

Głównym powodem powstania tego niedoboru jest ta okoliczność, iż w r. 1910 weszły w życie podwyższone dla przewodniczących i weterynarzy normy za kilometrowe, dwukrotne licencyonowanie w ciągu roku w znacznej liczbie okręgów, w końcu zaś w największym stopniu spowodowało powyższy niedobór powoływanie do udziału w wszystkich komisjach licencyonujących weterynarzy w myśl kilkakrotnie wyrażanych życzeń c. k. Ministerstwa rolnictwa.

Ponieważ Rząd od szeregu lat na częściowe pokrycie powyższych kosztów udziela Wydziałowi krajowemu subwencji w wysokości równej połowie kwoty preliminowanej na ten cel w budżecie krajowym czyli w wysokości połowy faktycznie poniesionych wydatków, gdyż preliminowana kwota pokrywała prawie corocznie te koszta, przeto zwróciliśmy się do Rządu o przyznanie na pokrycie wspomnianego niedoboru dodatkowej subwencji w kwocie 4000 koron.

Jak wyżej wspomnieliśmy wydatki na koszta komisyj licencyonujących według zamknięcia rachunkowego za r. 1910 wynosiły 34416 kor. 82 gr., po odliczeniu zaś przeniesionego z r. 1909 niedoboru w kwocie 2631 kor. 53 gr., przypada na koszta z r. 1910 tylko kwota 31785 kor. 29 gr.

Ponieważ według wszelkiego prawdopodobieństwa komisye licencyonujące w r. 1912 będą taksamo intensywnie pracować, przeto do preliminarza budżetu na r. 1912 wstawiliśmy na pokrycie kosztów tychże komisyj kredyt w kwocie 32000 koron t. j. wyższy od analogicznego kredytu w r. 1911 o kwotę 4500 koron a zarazem odnieśliśmy się do c. k. Ministerstwa rolnictwa o przyznanie na częściowe pokrycie tych kosztów subwencji w kwocie 16000 koron.

Cheąc otrzymać całkowity obraz wydatków poniesionych na komisye licencyonujące, wspomnieć należy również o kwotach wydanych na ten cel przez fundusze powiatowe.

Według nadesłanych wykazów wydatki funduszków powiatowych z tego tytułu wynosiły w r. 1910 kwotę 25499 kor. 64 gr., były zatem wyższe o 5298 kor. 15 gr. niż w roku poprzednim.

Obok kwot wydanych na kosztą podróży członków komisij licencyonujących obciążały niektóre fundusze powiatowe również inne wydatki poniesione na ogólne cele podniesienia hodowli bydła.

Suma tychże wydatków wynosiła w 1910 r. kwotę 50159 kor. 27 gr. wzrosła zatem w porównaniu z 1909 r. o kwotę 2277 kor. 34 gr.

Większą część tychże wydatków stanowią subwencje dla okręgowych Towarzystw rolniczych na podniesienie hodowli w powiecie, drugą zaś część zużyły Wydziały powiatowe w własnym zarządzie na zakładanie gminnych obór zarodowych, na zakupno buhajów dla gmin oraz na spłatę pożyczek zaciągniętych na powyższy cel w stałym krajowym funduszu hodowlanym, w końcu zaś na premie i subwencje dla utrzymujących buhaje licencyonowane.

Cyfry powyższe dowodzą, że ofiarność na cele hodowlane a temsamem zrozumienie znaczenia doniosłości akcyi hodowlanej ze strony powiatów wzrasta z każdym rokiem wprawdzie powoli lecz stale. W myśl §. 17. ustawy hodowlanej dochód z grzywien za przekroczenie tejże ustawy wpływa do funduszków powiatowych.

Dochód ten w r. 1910 wynosił tylko 3971 kor. 24 gr. był zatem mniejszy niż w roku poprzednim o kwotę 654 kor. 92 gr., co dowodzi, że c. k. Starostwa zbyt łagodnie traktowały przekroczenia ustawy hodowlanej, a c. k. żandarmerya i zwierzchności gminne za mało zajmowały się ściąganiem tych przekroczeń.

Na podstawie powyższego sprawozdania Wydział krajowy przedkłada następujące wnioski:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności w przedmiocie podniesienia hodowli bydła w r. 1910.

2. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt na r. 1912 do wysokości 32000 koron na pokrycie kosztów komisij licencyonujących w myśl §. 4 ustawy hodowlanej z r. 1892.

3. Sejm wzywa c. k. Rząd do podwyższenia subwencji na r. 1912 na częściowe pokrycie kosztów komisij licencyonujących do kwoty 16000 koron t. j. do wysokości połowy kwoty w budżecie krajowym na r. 1912 na pokrycie tych kosztów preliminowanej oraz do przyznania dodatkowej subwencji w kwocie 4000 koron na pokrycie połowy nadwyżki wydatków na kosztą komisij licencyonujących w r. 1910 ponad preliminowany na ten cel kredyt w budżecie funduszu krajowego na r. 1910.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:

Badeni, w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Tadeusz Pilat w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Wykaz

**miejsowości targowych w Galicyi, zestawiony na podstawie sprawozdań
Wydziałów powiatowych.**

Powiat autonomiczny	Miejscowość targowa	Czy posiada wagę pomostową na targowicy zwierzęcej
Biała	Biała Kęty Oświęcim	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Dtto. Dtto.
Bóbrka	Bóbrka Chodorów Mikołajów Strzeliska nowe	Dtto. Dtto. Nie posiada — nieznaczące spędy. Rada gminna uchwaliła na skutek wdrożonej przez Wydział krajowy akcji sprawić wagę kosztem gminy.
Bochnia	Bochnia Lipnica murowana Łapanów Niegowić Niepołomice Trzciana Uście solne Wiśnicz nowy	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Dtto. Dtto. Rada gminna uchwaliła na skutek wdrożonej przez Wydział krajowy akcji sprawić wagę kosztem gminy. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Dtto. Dtto. Dtto.
Bohorodeczany	Bohorodeczany Łysiec Rosulna Sołotwina	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Nie posiada — nieznaczące spędy. Przeprowadza rokowania z firmami krajowymi co do zakupu wagi na skutek akcji Wydziału krajowego. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
Borszczów	Borszczów Jezierzany Korolówka Mielnica Skała Uście biskupie	Dtto. Rada gminna uchwaliła na skutek akcji Wydziału kraj. zakupić wagę. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Rada gminna uchwaliła na skutek akcji Wydziału kraj. zakupić wagę. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Rada gminna uchwaliła na skutek akcji Wydziału kraj. zakupić wagę.

Powiat autonomiczny	Miejscowość targowa	Czy posiada wagę pomostową na targowicy zwierzęcej
Brody	Brody Łopatyn	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Na skutek akcji Wydziału krajowego Rada gminna uchwaliła wstawić do budżetu na r. 1912 odpowiednią kwotę na zakupno wagi.
	Podkamień Toporów Załośce	Dtto. Dtto. Dtto.
	Brzesko	Brzesko Czechów
Radłów Szczerowa		Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Gmina nawiązała rokowania z firmami krajowymi co do zakupna wagi, na skutek akcji Wydziału.
Wojnicz Zakliczyn		Dtto. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
Brzeżany	Brzeżany	Na skutek akcji Wydziału krajowego, gmina zobowiązała się wkrótce sprawić wagę.
	Kozowa Kozłów Narajów	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Dtto. Dtto.
Brzozów	Brzozów Dynów	Dtto. Nie posiada wagi.
	Domaradz Jasienica	Dtto. Dtto.
Buczacz	Buczacz	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
	Jazłowiec	Dtto.
	Koropiec	Dtto.
	Monasterzyska	Dtto.
	Potok złoty Uście zielone	Dtto. Dtto.
Chrzanów	Chrzanów	Gmina opiera się zakupno wagi.
	Krzeszowice	Posiada wagę.
Cieszanów	Lubaczów	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
	Cieszanów	Dtto.
	Narol miasto	Dtto.
	Oleszyce	Gmina opiera się zakupno wagi.
Czortków	Czortków	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
	Jagielnica	Gmina zaciągnęła pożyczkę 300 K z funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego na zakupno wagi pomostowej.
Dąbrowa	Dąbrowa	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
	Szcucin	Dtto.
	Żabno	Rada gminna uchwaliła na skutek akcji Wydziału krajowego zakupić wagę.

Powiat autonomiczny	Miejscowość targowa	Czy posiada wagę pomostową na targowicy zwierzęcej
Dobromil	Bircza Dobromil Nowe miasto	Gmina opiera się zakupno wagi. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Buduje urząd gminny, poczem przystąpi do zakupna wagi na skutek akcji Wydziału krajowego.
Dolina	Bolechów Dolina Rożniatów Wełdzierz	Rada gminna uchwaliła na skutek akcji Wydziału krajowego wkrótce sprawić wagę. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Dtto. Nie posiada wagi — małe spędy.
Drohobycz	Borysław Drohobycz	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Dtto.
Gorlice	Biecz Gorlice Nieznajowa Uście ruskie Zdynia	Gmina opiera się zakupno wagi. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Nie posiada wagi — małe spędy. Dtto. Nie posiada, — gmina jest zdania, że się nie opłaci.
Gródek jagielloński	Gródek jagielloński Janów	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Opiera się zakupno wagi.
Grybów	Bobowa Ciężkowice Grybów	Dtto. Gmina ma zamiar na skutek akcji Wydziału krajowego wstawić do budżetu na r. 1912 odpowiednią kwotę na zakupno wagi. Dtto.
Horodenka	Czernelica Horodenka Obertyn	Nie posiada — małe spędy. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Gmina oświadczyła na skutek akcji Wydziału krajowego gotowość zakupna wagi w r. 1912.
Husiatyn	Chorostków Husiatyn Kopyczyńce Probużna Suchostaw	Nie posiada wagi. Dtto. Dtto. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Nie posiada wagi.
Jarosław	Jarosław Pruchnik miasto Radymno Sieniawa	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Nie posiada wagi. Dtto. Gmina oświadczyła na skutek akcji Wydziału krajowego gotowość zakupna wagi z końcem r. 1911.
Jasło	Frysztak Jasło Ołpiny	Gmina zakupiła wagę z własnych funduszy na skutek akcji Wydziału krajowego. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Rada gminna uchwaliła wstawić do budżetu na r. 1912 odpowiednią kwotę na zakupno wagi na skutek akcji Wydziału krajowego.

Powiat autonomiczny	Miejscowość targowa	Czy posiada wagę pomostową na targowicy zwierzęcej
Jasło	Osiek Żmigrod nowy	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Gmina opiera się zakupnu wagi.
Jaworów	Jaworów Krakowiec	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Gmina zaciągnęła pożyczkę 1.000 K z funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego na zakupno wagi pomostowej.
	Wielkie oczy	Nie posiada wagi — małe spędy.
Kałusz	Mimo 5-krotnego ponaglenia, Wydział powiatowy nie przedłożył sprawozdania.	
Kamionka strumiłowa	Busk Dobrotwór	Nie posiada wagi. Rada gminna na skutek akcyi Wydziału krajowego oświadczyła się za zakupnem wagi z funduszu gminnego w roku 1912.
	Kamionka strum. Milatyn nowy	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Gmina oświadczyła gotowość sprawienia wagi wr. 1912 na skutek akcyi Wydziału krajowego.
	Radziechów Witków nowy	Nie posiada wagi. Gmina oświadczyła gotowość sprawienia wagi w r. 1912 na skutek akcyi Wydziału krajowego.
Kolbuszowa	Kolbuszowa Majdan Raniżów Sokolów	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Dtto. Gmina opiera się sprawieniu wagi. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
Kołomyja	Gwoździec Jabłonów Kołomyja Kułaczkowce	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Opiera się sprawieniu wagi. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Gmina oświadczyła na skutek akcyi Wydziału krajowego gotowość sprawienia wagi z końcem r. 1911.
	Peczyniżyn	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
Kosów	Kosów Kuty	Dtto. Gmina oświadczyła na skutek akcyi Wydziału krajowego gotowość sprawienia wagi z końcem r. 1911.
	Pistyń Żabie	Dtto (nieco później). Dtto (w r. 1911).
Kraków	Czernichów Liszki Piaski	Nie posiada wagi. Dtto. Dtto.
Krosno	Dukla	Gmina oświadczyła na skutek akcyi Wydziału krajowego gotowość sprawienia wagi w r. 1912.
	Jedlicze Korczyzna Krosno Rogi	Nie posiada wagi. Dtto. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Nie posiada wagi.

Powiat autonomiczny	Miejscowość targowa	Czy posiada wagę pomostową na targowicy zwierzęcej
Łańcut	Wydział powiatowy	nie przedłożył dotąd relacji na zapytanie Wydziału kraj. co do gmin targowych Przeworsk i Żołynia miasto, które miały zamiar korzystać z pożyczki z funduszu przemysłowo-rolniczego.
Limanowa	Limanowa	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
	Łukowica	Nie posiada — małe spędy.
	Mszana dolna	Dtto.
	Skrzydlna Tymbark	Dtto. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
Lisko	Baligród	Gmina oświadczyła na skutek akcji Wydziału krajowego gotowość sprawienia wagi w r. 1912.
	Lisko	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
	Lutowiska Ustrzyki dolne	Dtto. Dtto.
Lwów	Jaryczów nowy	Nie posiada — małe spędy.
	Nawarya	Dtto.
	Sygniówka	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
	Szczerzec Winniki	Nie posiada wagi. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
Mielec	Borowa	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
	Mielec	Dtto.
	Padew narodowa	Nie posiada wagi — małe spędy.
	Przeclaw Radomyśl wielki	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Dtto.
Mościska	Husaków	Nie posiada — małe spędy.
	Krukieniec	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
	Mościska Sądowa wisznia	Dtto. Dtto.
Myślenice	Jordanów	Gmina opiera się sprawieniu wagi.
	Lubień	Dtto.
	Maków	Dtto.
	Myślenice	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
Nadworna	Rabka	Dtto.
	Sułkowice	Nie posiada — małe spędy.
	Delatyn	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
	Łączyzn Mikuliczyn	Gmina opiera się sprawieniu wagi. Gmina na skutek akcji Wydziału krajowego oświadczyła gotowość sprawienia wagi w r. 1912.
Nadworna	Nadworna	Dtto.
	Nisko	Nie posiada wagi. Dtto.
Nowy Sącz	Rudnik	Nie posiada wagi.
	Ulanów	Dtto.
	Krynica	Gmina na razie opiera się sprawieniu wagi.
	Łabowa	Dtto.
	Łącko	Dtto.
	Muszyna	Dtto.
	Nowy Sącz	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
Piwniczna	Nie posiada — małe spędy.	
Stary Sącz	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.	
Zbyszyce	Nie posiada.	

Powiat autonomiczny	Miejscowość targowa	Czy posiada wagę pomostową na targowicy zwierzęcej
Nowy Targ	Nowy Targ Krościenko	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Gmina sprawiła wagę na skutek akcji Wydziału krajowego.
	Czarny Dunajec	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
Pilzno	Brzostek Jodłowa	Nie posiada wagi. Gmina na skutek akcji Wydziału krajowego oświadczyła gotowość sprawienia wagi w r. 1912,
	Pilzno Zassów	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Gmina na skutek akcji Wydziału krajowego oświadczyła gotowość sprawienia wagi w r. 1912.
Podhajce	Horozanka Podhajce Zawałów	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Dtto. Dtto.
	Przemysł	Babice Dubiecko Krzywca Niżankowice Przemysł
Przemysławany		Dunajów Gliniany Przemysławany Świrz
	Rawa ruska	Niemirów Rawa ruska
Rohatyn		Bołszowce Bukaczowce Bursztyn Knihynicze Rohatyn Stratyn·miasto
	Ropczyce	Dębica Ropczyce Sędziszów Wielopole skrzyńskie
Rudki		Kemarno Rudki
Rzeszów	Niebyleo	Gmina na skutek akcji Wydziału krajowego oświadczyła gotowość sprawienia wagi w r. 1912.
	Rzeszów Strzyżów	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Gmina zaciągnęła pożyczkę 1.000 K z funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego na zakupno wagi pomostowej.
	Tyczyn	Gmina na skutek akcji Wydziału krajowego oświadczyła gotowość sprawienia wagi w r. 1912.
Sambor	Sambor	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.

Powiat autonomiczny	Miejscowość targowa	Czy posiada wagę pomostową na targowicy zwierzęcej
Sanok	Bukowsko	Nie posiada wagi.
	Jaćmierz	Dtto.
	Jaśliska	Dtto.
	Mrzygłód	Dtto.
	Rymanów Sanok	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Gmina na skutek akcji Wydziału krajowego zamówiła wagę pomostową.
Skałat	Grzymałów	Nie posiada wagi.
	Podwołoczyska	Dtto.
	Skałat Touste	Dtto. Dtto.
Śniatyn	Rożnów	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
	Śniatyn	Dtto.
	Zabłotów	Dtto.
Sokal	Bełż	Dtto.
	Krystynopol	Gmina na skutek akcji Wydziału krajowego zamówiła wagę pomostową
	Sokal Wareż miasto	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Dtto.
Stanisławów	Halicz	Gmina na skutek akcji Wydziału krajowego nawiązała rokowania z firmami krajowymi co do zakupu wagi.
	Jezupol	Gmina zaciągnęła pożyczkę 450 K z funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego na zakupno wagi.
	Maryampol Stanisławów	Nie posiada wagi. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
Stary Sambor	Chyrów	Gmina na skutek akcji Wydziału krajowego oświadczyła gotowość sprawienia wagi.
	Felsztyn	Nie posiada — małe spędy.
	Stary Sambor Stara Sól	Nie posiada wagi. Dtto.
Stryj	Skole	Gmina na skutek akcji Wydziału krajowego oświadczyła gotowość sprawienia wagi.
	Smorze miasto Stryj	Dtto. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
Tarnobrzeg	Baranów	Nie posiada wagi.
	Radomyśl	Gmina zaciągnęła pożyczkę 485 K z funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego na zakupno wagi.
	Rozwadów Tarnobrzeg	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Dtto.
Tarnopol	Mikulińce	Dtto.
	Tarnopol	Dtto.
Tarnów	Gromnik	Nie posiada wagi.
	Ryglice	Dtto.
	Tarnów	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
	Tuchów	Dtto.

Powiat autonomiczny	Miejscowość targowa	Czy posiada wagę pomostową na targowicy zwierzęcej
Tłumacz	Chocimierz Niżniów Ottynia Tłumacz Tysmienica	Nie posiada wagi. Gmina na skutek akcji Wydziału krajowego oświadczyła gotowość sprawienia wagi w ciągu 1911 r. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Dtto. Gmina na skutek akcji Wydziału krajowego oświadczyła gotowość wstawienia do budżetu na rok 1912 odpowiedniej kwoty na zakupno wagi.
Trembowła	Budzanów Strusów Trembowła	Gmina opiera się sprawieniu wagi. Dtto. Gmina na skutek akcji Wydziału krajowego zamówiła wagę pomostową.
Turka	Turka Wysocko wyżne	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Gmina na skutek akcji Wydziału krajowego oświadczyła gotowość sprawienia wagi w ciągu r. 1911.
Wadowice	Andrychów Kalwarya zebrzydowska Paszkówka Wadowice Zator	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Dtto. Gmina opiera się sprawieniu wagi. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Dtto.
Wieliczka	Dobczyce Gdów Siepraw Wieliczka Podgórze Skawina Świątniki Wiśniowa	Nie posiada wagi. Dtto. Dtto. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Dtto. Dtto. Nie posiada wagi. Dtto.
Zaleszczyki	Kasperowce Tłuste Uścieczko Zaleszczyki	Dtto. Dtto. Dtto. Dtto.
Zbaraż	Zbaraż	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
Złoczów	Gołogóry Jezierna Olesko Sokołówka Zborów Złoczów	Dtto. Gmina na skutek akcji Wydziału krajowego oświadczyła gotowość rychłego sprawienia wagi. Dtto. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Dtto.
Żółkiew	Kulików Mosty wielkie Żółkiew	Nie posiada wagi. Posiada wagę sprawioną kosztem gminy, lecz jeszcze nie ustawioną na targowicy. Nie posiada wagi.

Powiat autonomiczny	Miejscowość targowa	Czy posiada wagę pomostową na targowicy zwierzęcej
Żydaczów *)	Mikołajów Rozdół	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Gmina zakupiła wagę na skutek akcji Wydziału krajowego.
	Żydaczów Żurawno	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy. Dtto.
Żywiec	Milówka Rajcza Sucha	Nie posiada wagi Dtto. Gmina nawiązała rokowania z firmami krajowymi co do zakupna wagi.
	Żywiec	Posiada wagę sprawioną kosztem gminy.
Miasta o własnym statucie	Kraków	Posiada dostateczną ilość wag pomostowych.
	Lwów	Dtto.

*) Nadto posiadają wagi pomostowe gminy wywożące nierogaciznę za pośrednictwem organizacji rolniczych, a to: Machliniec, Nowesiolo i Łówczyce.

Akcyja tępienia gruźlicy u bydła rogatego w Galicyi w roku 1910.

W roku 1910 prowadzono akcyję tępienia gruźlicy u bydła rogatego w kraju według tegosamego programu, jakim kierowano się w latach poprzednich, tj. na podstawie metody Banga i klinicznego badania obór — przyczem krajowy lekarz weterynaryjny Dr. M. Dalkiewicz przeprowadził w kilku oborach doświadczenia z nowymi sposobami szczepień t. j. z t. zw. *odczynami miejscowymi*, a to: 1. z odczynem skórny *Pirquet'a*, 2. z odczynem spojówkowym (ocznym *Calmette'a* i 3. z t. zw. odczynem śródskórnym *Moussu'a* i *Mantoux'a* — kontrolując za każdym razem wyniki tych zabiegów dotąd używanymi szczepieniami podskórnymi.

Doświadczenia wspomniane wykazały, że odczyny: skórny i oczny nie nadają się do zastosowania w praktyce, że natomiast *odczyn śródskórny*, jako *czuły, pewny, a nadto prosty i tani* ma przed sobą przyszłość, że zatem należałoby z metodą tą przeprowadzać dalsze próby.

Badania i szczepienia obór dokonali w r. 1910:

a) z polecenia Wydziału krajowego Dr. Mieczysław Dalkiewicz, krajowy lekarz weterynaryjny w 25 oborach na 1.534 sztukach;

b) z polecenia Komitetu c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego lekarz weterynaryjny August Krüger w 20 oborach na 1.013 sztukach;

c) z polecenia Komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego w Krakowie Prof. Dr. Julian Nowak w 12 oborach na 503 sztukach.

Ogółem zbadano i przeszczepiono tuberkuliną w r. 1910 w 57-miu oborach 3.050 sztuk bydła rogatego.

Wyniki szczegółowe dokonanych w roku 1910 badań zestawione są na dołączonych tablicach przeglądowych według grup odpowiadających rasom poszczególńych obór.

Nadmienić przytem należy, że z uwagi na wyniki najnowszych doświadczeń stwierdzających, iż reakcyja uzyskana przy szczepieniu tuberkuliną przemawia jedynie za obecnością gruźlicy w ustroju, że natomiast nie jest w stanie wykazać rozmiarów tej choroby, co więcej, że najczęściej nasilenie reakcyi stoi w odwrotnym stosunku do rozmiarów zmian zauważonych przy sekcyi, lub objawów stwierdzonych przy badaniu klinicznym, przyjęto zamiast dotychczasowego podziału zwierząt badanych na sztuki: chore (reagujące o wyżej jak $1\cdot3^{\circ}\text{C}$), podejrzane (reagujące o mniej jak $1\cdot3^{\circ}\text{C}$) i lekko podejrzane (reagujące o mniej jak 1°C) następujący podział:

1. *na zwierzęta zdrowe*;

2. *na zwierzęta chore*, tj. reagujące na tuberkulinę i dotknięte jedną z t. zw. otwartych form gruźlicy, tj. gruźlicą płuc, wymion, kiszek, macicy lub jąder, względnie nerek. Do rubryki tej wliczono także sztuki okazujące reakcyę i wybitne powiększenie gruczołów chłonnych.

3. *na zwierzęta reagujące*, tj. wykazujące reakcyę termiczną i organiczną, a nie okazujące żadnych objawów gruźlicy, dających się zbadać klinicznie;

4. *na zwierzęta podejrzane*, tj. nie reagujące na tuberkulinę, a mimo to wykazujące przy badaniu klinicznym objawy budzące uzasadnione podejrzenia o istnienie u nich gruźlicy.

I. Obory pełnej krwi Simmental.

Między badanemi sztukami w tej grupie uznano *za chore*: 3 buhaje = 33·33 ‰, 8 krów = 9·41 ‰, 2 jałówki = 2·97 ‰, razem 13 sztuk = 7·38 ‰, *za reagujące*: 12 krów = 14·11 ‰, 8 jałówek = 11·94 ‰, razem 20 sztuk = 11·36 ‰, *za podejrzane*: 4 krowy = 4·71 ‰, 1 jałówkę = 1·49 ‰, razem 5 sztuk = 2·88 ‰.

Ogółem 176 sztuk badanych uznano za dotknięte gruźlicą, lub o tę chorobę podejrzane 38 sztuk = 21·62 ‰.

1. **Obora D₂**, złożona z 13 sztuk, badana poraz 1-szy z wynikiem: 6 sztuk *chorych*, 1 sztuka *reagująca* i 2 sztuki *podejrzane*, razem 9 sztuk = 69·22 ‰.

2. **Obora H.** złożona z 43 sztuk, badana poraz 8-my z wynikiem: 2 sztuki *chore*, 1 sztuka *reagująca* i 1 sztuka *podejrzana*, razem 4 sztuk = 9·29 ‰.

Poprzednie badanie przeprowadzone w roku 1909 wykazało 16·66 ‰ sztuk reagujących, czyli, w roku sprawozdawczym rozmiary gruźlicy zredukowały się o 7·37 ‰. Podnieść należy, że także w porównaniu z latami poprzednimi wyniki akcyi w tej oborze należy uznać za pomyślne.

3. **Obora R.**, złożona z 46 sztuk, badana poraz 8-my okazała się *wolną od gruźlicy*.

W porównaniu z r. 1909 wykazującym 1·78 ‰ sztuk reagujących i z latami poprzednimi wykazującymi znaczniejsze procenty takich sztuk, wyniki akcyi w tej oborze należy uważać za pomyślne.

4. **Obora A₁**, złożona z 25 sztuk, badana poraz 3-ci z wynikiem: 5 sztuk *chorych*, 13 sztuk *reagujących*, razem 18 sztuk = 72·00 ‰.

W porównaniu z latami poprzednimi, wykazującymi niższe procenty zwierząt reagujących, uważać należy wyniki akcyi w tej oborze za niepomyślne. Przypisać to należy niehygienicznemu urządzeniu stajni i okoliczności, że nie wszystkie sztuki, uznane przy poprzednich badaniach za chore, usunięto z obory.

5. **Obora E.**, złożona z 18 sztuk, badana poraz 9-ty z wynikiem: 5 sztuk *reagujących*, 2 sztuki *podejrzane*, razem 7 sztuk = 38·88 ‰.

W porównaniu z latami poprzednimi wykazującymi o wiele niższe procenty sztuk reagujących (w r. 1908 zaledwie 11·10 ‰) okazuje się znaczne zwiększenie się rozmiarów gruźlicy, które przepisać należy podobnym przyczynom, jakie podałem przy oborze A₁.

6. **Obora F₁**, złożona z 31 sztuk, badana poraz 5-ty okazała się *wolną od gruźlicy*.

W porównaniu z latami poprzednimi, wykazującymi np. w r. 1908 aż 52·25 ‰, w r. 1908 już tylko 8·11 ‰ sztuk reagujących okazuje się, że akcyja kraju w tej oborze przyniosła niezawodną korzyść.

II. Obory pół krwi Simmental.

W grupie tej zbadano ogółem 1444 sztuk bydła rogatego, z czego uznano: *za chore* 120 sztuk = 8·31 ‰, *za reagujące* 160 sztuk = 11·08 ‰, *za podejrzane* 49 sztuk = 3·39 ‰, czyli ogółem sztuk chorych, reagujących i podejrzanych 329 = 22·78 ‰.

W porównaniu z r. 1909, w którym w tej grupie stwierdzono 32·72 ‰ sztuk chorych i podejrzanych okazuje się redukcya rozmiarów gruźlicy o 9·94 ‰.

1. **Obora n.**, złożona z 26 sztuk, badana poraz 9 ty z wynikiem: *chore* 11 sztuk = 42·3 ‰, *reagujące* 4 sztuk = 15·38 ‰, *podejrzana* 1 sztuka = 3·84 ‰, razem 16 sztuk = 61·52 ‰. Wyniki zatem były takie same jak w r. 1909, a gorsze niż w latach poprzednich.

2. **Obora p₄**, złożona z 52 sztuk, badana poraz pierwszy z wynikiem: *chore* 20 sztuk = 38·46 ‰, *reagujące* 8 sztuk = 15·38 ‰, *podejrzane* 2 sztuki = 3·84 ‰, razem 30 = 57·68 ‰.

3. **Obora r₄**, złożona z 94 sztuk, badana po raz pierwszy z wynikiem: *chore* 34 sztuk = 36·17 ‰, *reagujące* 5 sztuk = 5·32 ‰, razem 39 sztuk = 41·49 ‰.

4. **Obora s₄**, złożona z 80 sztuk, badana po raz pierwszy z wynikiem: *chore* 4 sztuki = 5·00 ‰, *reagujące* 4 sztuki = 5 ‰, *podejrzane* 4 sztuki = 5 ‰, razem 12 sztuk = 15 ‰. Jak na oborę szczepioną poraz pierwszy wynik wcale dobry.

5. **Obora x₂**, złożona z 62 sztuk, badana po raz 4-ty wykazała tylko 2 sztuki reagujące t. j. 3·22%, jednak w każdym razie więcej niż w roku 1909, w którym stwierdzono w tej oborze tylko 1·96% sztuk reagujących.

6. **Obora t₄**, złożona z 59 sztuk, badana poraz pierwszy z wynikiem: chore 10 sztuk = 16·94%, reagujące 6 sztuk = 10·16%, podejrzane 5 sztuk = 8·47%, razem 21 sztuk = 35·57%.

7. **Obora d₁**, złożona z 69 sztuk, badana poraz 7-my z wynikiem: chore 1 sztuka = 1·45%, reagujące 5 sztuk = 7·24%, razem 6 sztuk = 8·69%.

W porównaniu z r. 1908, w którym ta obora była ostatni raz szczepiona a w którym stwierdzono tylko 1·92% sztuk reagujących okazuje się przyrost o 6·67%.

8. **Obora h**, złożona z 40 sztuk, badana po raz 9 ty z wynikiem: chore 3 sztuki = 7·50%, reagujące 4 sztuki = 10%, podejrzane 2 sztuki = 5%, razem 9 sztuk = 22·50%.

W porównaniu z r. 1908, w którym stwierdzono 20·58% sztuk reagujących okazuje się przyrost o 1·92%.

9. **Obora v₄**, złożona 146 sztuk, badana po raz pierwszy z wynikiem: chore 5 sztuk = 3·42%, reagujące 26 sztuk = 17·80%, podejrzane 8 sztuk = 5·48%, razem 39 sztuk = 26·70%.

10. **Obora h₁**, złożona z 67 sztuk, badana po raz 4-ty z wynikiem: chore 1 sztuka = 1·92%.

W porównaniu z r. 1909, w którym nie stwierdzono wcale sztuk reagujących okazuje się przyrost wynoszący 1·92% — należy jednak podnieść że sztuka chore nie pochodziła z tej obory, lecz że była dokupiona i że właściciel natychmiast usunął ją ze stajni.

11. **Obora a₁**, złożona z 50 sztuk, badana po raz pierwszy wykazała tylko 1 sztukę podejrzaną t. j. 2%.

12. **Obora w**, złożona z 53 sztuk, badana poraz 7-my wykazała tylko 1 sztukę podejrzaną t. j. 1·88%, a jednak należy uważać za wynik niepomyślny z uwagi, że w ciągu 4-ech poprzednich lat w oborze tej nie sprawdzano wcale sztuk reagujących.

13. **Obora x**, złożona z 50 sztuk badana poraz 5-ty wykazała tylko jedną sztukę podejrzaną t. j. 2%. Należy jednak podnieść, że przy poprzednich badaniach w oborze tej nie sprawdzono wcale sztuk reagujących.

14. **Obora j₄**, złożona z 53 sztuk, badana poraz 2-gi z wynikiem: chore 3 sztuki = 5·66%, reagujące: 14 sztuk = 26·41%, podejrzane 4 sztuki = 7·55%, razem 21 sztuk = 39·62%.

W porównaniu z r. 1909 w którym wykazano 41·06% sztuk reagujących okazuje się redukcya rozmiarów gruźlicy o 1·44%.

15. **Obora g₁**, złożona z 26 sztuk, badana poraz 1-szy nie wykazała wcale sztuk reagujących.

16. **Obora u₂**, złożona z 87 sztuk, badana poraz 4-ty z wynikiem: reagujące 3 sztuki = 3·45%.

W porównaniu do r. 1909, w którym stwierdzono w tej oborze 10·30% sztuk reagujących okazuje się redukcya rozmiarów gruźlicy o 6·94%.

17. **Obora u₁**, złożona z 91 sztuk, badana poraz 6-ty z wynikiem: chore 7 sztuk = 7·69%, reagujące 49 sztuk = 53·84%, podejrzane 3 sztuki = 3·30%, razem 59 sztuk = 64·83%.

W porównaniu z latami poprzednimi, wykazującymi najwyżej 34·48% sztuk reagujących okazuje się znaczny przyrost gruźlicy, spowodowany zdaje się zbytniem wyzyskiwaniem krów w kierunku mlecznym i niezbyt higienicznym urządzeniem i utrzymaniem obory.

18. **Obora s**, złożona z 49 sztuk, badana poraz 8-my z wynikiem: chore 10 sztuk = 20·40%, reagujące 9 sztuk = 18·36%, razem 19 sztuk = 38·76%.

W porównaniu z r. 1909. w którym stwierdzono 50% sztuk reagujących okazuje się pewna redukcya rozmiarów gruźlicy, należy jednak podnieść, że w latach poprzednich ilość sztuk reagujących była znacznie mniejsza (4·44, a nawet 4·30%), to też i wynik osiągnięty w roku sprawozdawczym nie może być uważany za pomyślny.

Przypisać to należy niehigienicznemu urządzeniu i ciasnocie stajni.

19. **Obora f**, złożona z 46 sztuk, badana poraz 9-ty z wynikiem: chore 6 sztuk = 13·04%, reagujące 12 sztuk = 26·03%, podejrzane 4 sztuki = 8·69%, razem 22 sztuk = 47·81%.

W porównaniu z latami poprzednimi wykazującymi od 5·66%—23·75% sztuk reagujących okazuje się znaczny przyrost, który przypisać należy podobnym przyzynom jak w oborze s.

20. **Obora z₂**, złożona z 79 sztuk, badana poraz 4-ty z wynikiem: chore 2 sztuki = 2·53%, reagujące 5 sztuk = 6·33%, podejrzanych 5 sztuk = 6·33%, razem 12 sztuk = 15·19%.

W porównaniu z r. 1909, w którym wykazano w tej oborze 14·75% sztuk reagujących okazuje się pewien nieznaczny przyrost (0·44%).

W oborze tej przeprowadzono próby z t. zw. *odczynem śródskórnym* na 24-ch sztukach, a wyniki osiągnięte tą metodą były zgodne z wynikami uzyskanymi przy dodatkowo przeprowadzonym szczepieniu podskórnym.

21. **Obora w₄**, złożona z 55 sztuk, badana poraz 1-szy z wynikiem: chora 1 sztuka = 1·80%, reagujące: 2 sztuki = 3·60, podejrzane 3 sztuki = 5·45%, razem 6 sztuk = 10·85%.

22. **Obora e₁**, złożona z 34 sztuk, badana poraz 3-ci z wynikiem: chora 1 sztuka = 2·90%, reagująca 1 sztuka = 2·90%, podejrzana 1 sztuka = 2·90%, razem 3 sztuki = 8·70%.

W porównaniu z wynikami osiągniętymi w r. 1909 (11·42%) okazuje się redukcya rozmiarów gruźlicy o 2·72%.

23. **Obora f₁**, złożona z 76 sztuk, badana poraz 4-ty z wynikiem: chora 1 sztuka = 1·31%, reagująca 1 sztuka = 1·31%, podejrzane 4 sztuki = 5·26%, razem 6 sztuk = 7·88%.

W porównaniu z latami poprzednimi wykazującymi 9·47- 15·71% sztuk reagujących okazuje się pewna redukcya rozmiarów gruźlicy.

W oborze tej przeprowadzono na 28-miu młodych sztukach (bahajkach i jałówkach) t. zw. *szczepienia śródskórne*, przyczem reakcya wystąpiła tylko u jednej sztuki, u której także badanie kliniczne stwierdziło objawy budzące podejrzenie o gruźlicę, (wychudnienie, silne obrzmienie powierzchownych gruczołów chłonnych).

III. Obory pełnej krwi Oldenburg.

W grupie tej badano ogółem 43 sztuk bydła rogatego..

Między badanymi sztukami uznano za chore 8 sztuk = 18·60%, za reagujące 20 sztuk = 46·51%, razem 28 sztuk = 65·11%.

1. **Obora O₉**, złożona z 19 sztuk, badana poraz 5-ty z wynikiem: chore 4 sztuki = 21·00%, reagujące 8 sztuk = 42%, razem 12 sztuk = 63%.

W porównaniu z latami poprzednimi wykazującymi najwyżej 56·65% sztuk reagujących okazuje się dość znaczny przyrost, który należy przypisać zbytniemu wyzyskiwaniu krów w kierunku mlecznym i niezbyt higienicznemu urządzeniu obory.

2. **Obora O₂₈**, złożona z 24 sztuk, badana poraz 5-ty z wynikiem: chore 4 sztuki = 16·66%, reagujące 12 sztuk = 50%, razem 16 sztuk = 66·66%.

W porównaniu z rokiem 1908 w którym wykazano 80·95%, sztuk reagujących i z r. 1907, w którym stwierdzono 90% takich sztuk okazuje się pewna, choć nieznaczna, ale stała redukcya rozmiarów gruźlicy.

IV. Obory pół krwi Oldenburg.

W grupie tej badano ogółem 788 sztuk bydła rogatego.

Badanie wykazało sztuk: chorych 99 = 12·56%, reagujących 230 = 29·18%, podejrzanych 27 = 3·42%, razem 356 = 45·16%.

Obora o₄₄, złożona z 54 sztuk, badana poraz 2-gi z wynikiem: chora 1 sztuka = 1·85%, reagująca 1 sztuka = 1·85%, podejrzane 2 sztuki = 3·70%, razem 4 sztuki = 7·40%, tj. stwierdzono dokładnie tęsamą ilość sztuk reagujących co w roku poprzednim.

2. **Obora o₄₉**, złożona z 99 sztuk, badana poraz 1-szy z wynikiem: chore 29 sztuk = 28·28%, reagujące 14 sztuk = 14·14%, razem 43 sztuk = 42·42%.

3. **Obora** O_{50} , złożona z 143 sztuk, badana poraz 1-szy z wynikiem: chore 44 sztuk = 30·77%, reagujące 83 sztuk = 58·04%, razem 127 sztuk = 88·81%.

W oborze tej zastosowano także odczyn miejscowe, a to: odczyn skórny Pirquet'a i oczny (spojówkowy) Calmette'a. Próba ta wykazała, że odczyn skórny nie wystąpił u żadnej sztuki, a że odczyn spojówkowy był prawie zgodny z dodatkowo przeprowadzonym odczynem podskórnym, że jednakże mimo to nie nadaje się do zastosowania w praktyce w większych oborach, albowiem wpływ ropny ze spojówek stanowiący jedyny dowód wystąpienia dodatniej reakcji, bywał w moich oczach zliżywany przez sztuki sąsiednie, tak że gdybym był stale nie kontrolował dniem i nocą wyników zabiegu, byłbym u niektórych sztuk nie stwierdził wcale reakcji.

4. **Obora** O_{37} , złożona z 60 sztuk, badana poraz 3-ci z wynikiem; chore 1 sztuka = 1·66%, reagujące 2 sztuki = 3·33%, razem 3 sztuki = 4·99%.

W porównaniu z r. 1909, w którym stwierdzono w tej oborze 24·63% okazuje się znaczna, bo 19·64% wynosząca redukcja rozmiarów gruźlicy.

5. **Obora** O_{28} , złożona z 92 sztuk, badana poraz 2-gi z wynikiem. chore 7 sztuk = 7·53%, reagujące 16 sztuk = 17·83%, razem 23 sztuk = 25·38%.

W porównaniu z r. 1905, w którym ta obora była ostatni raz badana, a w którym wykazano tylko 19·71% sztuk reagujących okazuje się przyrost wynoszący 5·67%.

6. **Obora** O_{45} , złożona z 93 sztuk, badana poraz 2-gi z wynikiem: chore 2 sztuki = 2·15%, reagujące 41 sztuk = 43·01%, podejrzone 13 sztuk = 13·98%, razem 56 sztuk = 59·14%.

W porównaniu z r. 1909, w którym wykazano 72·61% sztuk reagujących okazuje się redukcja rozmiarów gruźlicy o 13·47%.

7. **Obora** $O + O_{35}$, złożona z 74 sztuk, badana poraz 3-ci reagujące 2 sztuki = 2·70%.

W porównaniu z r. 1907, w którym stwierdzono 666% sztuk reagujących, a zwłaszcza z r. 1906, w którym wykazano aż 27·70% takich sztuk okazuje się trwała i znaczna redukcja rozmiarów gruźlicy.

8. **Obora** O_{14} , złożona z 50 sztuk, badana poraz 5-ty z wynikiem: chore 1 sztuka = 2·00%, reagujące 2 sztuki = 4%, podejrzone 9 sztuk = 18% razem 12 sztuk = 24%.

W porównaniu z latami poprzednimi, w których stwierdzano 7·93% a nawet 7·03% sztuk reagujących, okazuje się znaczny przyrost, spowodowany przyczynami wymienionymi przy oborze pełnej krwi Oldenburg oznaczonej O_0 .

9. **Obora** O_{33} , złożona z 111 sztuk, badana poraz 2-gi z wynikiem: chore 12 sztuk = 10·81%, reagujące 64 sztuk = 57·65%, podejrzone 3 sztuki = 2·70%, razem 79 sztuk = 71·16%.

W porównaniu z r. 1906, w którym tę oborę ostatni raz badano, a w którym stwierdzono tylko 37·35% sztuk reagujących okazuje się znaczny, bo 33·81% wynoszący przyrost, który tłumaczyć należy okolicznością, że przez przeciąg 4-letni usuwano z obory sztuk dotkniętych otwartymi formami gruźlicy, t. j. rozsiewających zarazki.

W oborze tej zastosowano także odczyn oczny (spojówkowy) Calmette'a z wynikami podobnymi jak w oborze O_{50} .

10. **Obora** O_{21} , złożona z 12 sztuk, badana poraz 2-gi z wynikiem: chore 2 sztuki = 16·67%, reagujące 5 sztuk = 41·66%, razem 7 sztuk = 58·33%.

W porównaniu z latami poprzednimi, wykazującymi 60% sztuk reagujących, okazuje się pewna, choć nieznaczna redukcja rozmiarów gruźlicy.

V. Obory rasy fryzyjskiej.

W grupie tej zbadano ogółem 250 sztuk bydła rogatego.

Między badanymi sztukami w tej grupie uznano za reagujące: 9 sztuk = 3·60%.

1. **Obora** F_7 , złożona z 44 sztuk, badana poraz 7-my wykazała tylko 1 sztukę reagującą t. j. 2·27%.

W porównaniu z r. 1909, w którym stwierdzono w tej oborze 13·79% sztuk reagujących okazuje się znaczna redukcja rozmiarów gruźlicy.

2. **Obora** F_7 , złożona z 46 sztuk, badana w roku sprawozdawczym poraz 2-gi, a ogółem poraz 8-my wykazała znowu tylko 1 sztukę reagującą t. j. 2·18%.

3. **Obora F₁₅**, złożona z 60 sztuk, badana poraz 7-my okazała się wolną od gruźlicy, co w porównaniu do roku 1908, w którym wykazano 1% sztuk reagujących, należy uważać za wynik pomyślny.

4. **Oboza F₉**, złożona z 92 sztuk, badana poraz 5-ty wykazała 6 sztuk = 6.64% sztuk reagujących co oznacza przyrost o 4.56% w porównaniu do r. 1909, w którym stwierdzono tylko 2.08% sztuk reagujących.

5. **Obora F₅**, złożona z 8-miu sztuk, badana poraz 4-ty wykazała 1 sztukę reagującą = 12.50%.

Wyniki poprzednich szczepień nie są mi niestety znane.

VI. Obory rasy duńskiej.

W grupie tej zbadano poraz 4 ty jedną oborę Dn₁ ze stanem 9 sztuk, między którymi uznano 2 sztuki = 22.22% za reagujące co oznacza znaczny przyrost gruźlicy w tej oborze w obec okoliczności, że w r. 1909 stwierdzono w niej tylko 14.33% sztuk reagujących.

VII. Obory pełnej i pół krwi Montafun.

W grupie tej zbadano poraz 1-szy ogółem 11 sztuk w jednej oborze Mf. z których 4 sztuki = 36.36% uznano za reagujące.

VIII. Obory pełnej i pół krwi Oberintal.

W grupie tej zbadano poraz 2-gi ogółem 52 sztuk w jednej oborze OI.

Między badanymi sztukami uznano za chore 3 sztuki = 5.38%, za reagujące 22 sztuk = 42.30% razem 25 sztuk = 47.68%.

W porównaniu do r. 1905, w którym ostatni raz tę oborę szczepiono, a w którym stwierdzono 70.88% sztuk reagujących, okazuje się pewna redukcja rozmiarów gruźlicy, co przypisać należy pewnemu zaaklimatyzowaniu się krów w tej okolicy.

IX. Obory rasy czerwonej polskiej (krajowej).

W Grupie tej zbadano ogółem 213 sztuk bydła rogatego.

Pomiędzy badanymi sztukami uznano za reagujące 13 sztuk = 6.10%.

1. **Obora $\frac{K}{cz\ 4}$** , złożona z 56 sztuk, badana poraz 11-ty okazała się wolną od gruźlicy, co uważać należy za wynik bardzo pomyślny wobec faktu, że w oborze tej stwierdzono w r. 1909 aż 8.47% sztuk reagujących.

2. **Obora $\frac{K}{cz\ 6}$** , złożona z 28 sztuk, badana poraz 7-my wykazała 10.71% t. j. 3 sztuki reagujące, co oznacza przyrost gruźlicy w porównaniu do r. 1909 w którym wykazano tylko 4.54% sztuk reagujących.

3. **Obora $\frac{K}{cz\ 6}$** , złożona z 14 sztuk (jałówek), badana poraz 7-my okazała się wolną od gruźlicy.

4. **Obora $\frac{K}{cz\ 13}$** , złożona z 47 sztuk, badana poraz 8-my wykazała 2.13% t. j. jedną sztukę reagującą.

Wyniki poprzednich badań są mi niestety nieznanne.

5. **Obora $\frac{K}{cz\ 7}$** , złożona z 68 sztuk, badana poraz 5-ty wykazała 13.23% t. j. 9 sztuk reagujących.

W porównaniu z r. 1909, w którym stwierdzono w tej oborze 22.22% sztuk reagujących okazuje się znaczna redukcja rozmiarów gruźlicy.

X. Obory mieszanej krwi.

W grupie tej zbadano ogółem 64 sztuk bydła rogatego.

Z pomiędzy badanych sztuk uznano: za chore 12 = 18.75%, za reagujące 15 sztuk = 23.43%, za podejrzone 1 sztuka = 1.57%, razem 28 sztuk = 43.71%.

1. **Obora M₁₁**, złożona z 16 sztuk, badana poraz 7-my z wynikiem: chore 3 sztuki = 18.74%, reagująca 1 sztuka = 6.25% podejrzana: 1 sztuka = 6.25%, razem 5 sztuk = 31.24%.

W porównaniu do r. 1909, w którym wykazano w tej oborze 18·80% sztuk reagujących, okazuje się przyrost gruźlicy wynoszący 13·06%, co należy przypisać niehygienicznemu urządzeniu obory i ciągłej zmianie (dokupywaniu) sztuk niebadanych przed wprowadzeniem do obory.

2. **Obora M₅₉**, złożona z 24 sztuk, badana poraz 1-szy z wynikiem: chore 2 sztuki = 8·33%, reagujące 7 sztuk = 29·17%, razem 9 sztuk = 37·50%.

3. **Obora M₃₁**, złożona z 24 sztuk, badana poraz 3-ci z wynikiem: chore 7 sztuk = 29·17%, reagujące 7 sztuk = 29·17%, razem 14 = 58·34%.

W porównaniu do r. 1907, w którym tę oborę ostatni raz badano, a w którym stwierdzono tylko 6·81% sztuk reagujących, okazuje się znaczny, bo 51·53% wynoszący przyrost gruźlicy, który należy przypisać przyczynom podobnym, jak w oborze M₁₁.

Zestawienie ogólne.

W roku 1910 zbadano i zaszczepiono w 57-ciu oborach:

buhajów	.	.	.	62	} = 3050 sztuk.
krów	.	.	.	1775	
jałówek	.	.	.	1023	
buhajków	.	.	.	100	
wołów	.	.	.	90	

Z tych uznano za:

a) chore:

buhajów	.	.	.	10 sztuk = 16·13%	} = 255 sztuk = 8·36%
krów	.	.	.	192 " = 10·82%	
jałówek	.	.	.	46 " = 4·59%	
buhajków	.	.	.	2 " = 2·—%	
wołów	.	.	.	5 " = 5·55%	

b) reagujące:

buhajów	.	.	.	13 sztuk = 20·96%	} = 495 sztuk = 16·23%
krów	.	.	.	364 " = 20·50%	
jałówek	.	.	.	108 " = 10·55%	
buhajków	.	.	.	7 " = 7·—%	
wołów	.	.	.	3 " = 3·33%	

c) podejrzone:

buhajów	.	.	.	— sztuk = —·—%	} = 82 sztuk = 2·68%
krów	.	.	.	57 " = 3·21%	
jałówek	.	.	.	20 " = 1·95%	
buhajków	.	.	.	4 " = 4·—%	
wołów	.	.	.	1 " = 1·11%	

Ogółem dotkniętych gruźlicą i podejrzanymi:

buhajów	.	.	.	23 sztuk = 37·09%	} = 832 sztuk = 27·27%
krów	.	.	.	613 " = 44·53%	
jałówek	.	.	.	175 " = 17·09%	
buhajków	.	.	.	13 " = 13·—%	
wołów	.	.	.	9 " = 9·99%	

Porównanie powyższych wyników z wynikami osiągniętymi w r. 1909 w którym stwierdzono w 57-miu oborach ogółem 32·93% sztuk reagujących i podejrzanymi każe przypuszczać, że rozmiary gruźlicy w badanych oborach uległy redukcji o 5·66%.

Na niższe tę wpłynęła niewątpliwie okoliczność, że w roku sprawozdawczym badano o wiele mniej obór poraz pierwszy, aniżeli w roku 1909, a dotychczasowa praktyka wykazuje, że w oborach badanych poraz pierwszy stwierdza się zwykle o wiele wyższe procenty sztuk reagujących.

Te, zdaniem mojem, tylko pozornie dodatnie wyniki, osiągnięte w roku sprawozdawczym w porównaniu z r. 1909, nie okażą się takimi, jeżeli porówna się je z latami dawniejszymi, w których wykazywano już w badanych oborach tylko 17·15 % sztuk reagujących, lub choćby nawet z rokiem 1900 w którym akcyę tępienia gruźlicy metodą Banga rozpoczęto, a w którym wykazano ogółem tylko 26·73 % sztuk reagujących.

Na obronę metody Banga należy jednak podnieść, że są to przeciętne wyniki, odnoszące się do ogółu badanych obór, że natomiast w pewnej nawet znacznej ilości obór, których właściciele wykonują drobiazgowo wszystkie wskazania nauki, zmierzające do rychłego stłumienia gruźlicy wyniki osiągnięte tą metodą należy uważać za pomyślne.

Z drugiej strony należy przyznać, że w znaczniejszej ilości obór z powodu różnych, a trzeba dodać znacznych trudności, na jakie napotyka stosowanie metody Banga, korzyści płynące z akcyi kraju nie są w stanie przeważać niedogodności hodowlanych, a nierzadko i trudności ekonomicznych, skutkiem czego należałoby w najbliższej przyszłości rozglądać się za innymi metodami tępienia gruźlicy w takich oborach, dającymi gwarancyę skuteczności, a muiej dla hodowców uciążliwymi.

Mam tu na myśli metodę Ostertaga, której stosowanie na małą skalę zapoczątkowałem już rodzajem próby w kilku oborach, a której wyniki dadzą się jednak ocenić dopiero w następnym roku.

We Lwowie, w roku 1911.

Dr. Mieczysław Dalkiewicz, w. r.

krajowy lekarz weterynaryjny.

WYKAZ

buhajów licencyonowanych potrzebnych, gminnych, powiatowych i na stacyach Towarzystw rolniczych za r. 1910.

Liczba porządkowa	Powiat	Buhaje gminne				Buhaje powiatowe	Buhaje na stacyach Towarzystw rolniczych	Buhaje zapewnione przez gminy, powiaty i Towarzystwa rolnicze	Buhaje licencyonowane	Liczba buhajów potrzebnych
		własne	najęte	najęte na obszarach dworskich	Razem					
1	Biała	2	112	4	114	—	44	158	111	211
2	Bóbrka	—	29	4	29	—	11	40	70	196
3	Bochnia	9	110	9	119	—	57	176	135	316
4	Bohorodczany	—	7	1	7	—	1	8	45	127
5	Borszczów	1	92	33	93	—	13	106	87	85
6	Brody	7	—	—	7	—	6	13	198	341
7	Brzesko	19	133	7	152	—	19	171	174	316
8	Brzeżany	—	—	—	—	8	15	23	82	185
9	Brzozów	—	82	10	82	—	13	95	82	263
10	Buczacz	3	6	1	9	—	12	21	100	206
11	Chrzanów	—	7	—	7	—	2	9	32	178
12	Cieszanów	1	—	—	1	—	20	21	17	253
13	Czortków	—	—	—	—	—	12	12	46	126
14	Dąbrowa	—	14	2	14	—	29	43	94	244
15	Dobromil	—	—	—	—	—	7	7	67	234
16	Dolina	10	—	—	10	—	26	36	73	260
17	Drohobycz	—	74	7	74	4	16	94	253	353
18	Gorlice	—	7	5	7	3	3	13	83	438
19	Gródek	20	55	23	75	—	30	105	62	206
20	Grybów	—	—	—	—	—	21	21	50	183
21	Horodenka	4	4	4	8	—	1	9	44	101
22	Husiatyn	—	84	—	84	—	1	85	84	185
23	Jarosław	—	15	1	15	—	20	35	115	330
24	Jasło	2	112	11	114	—	25	139	180	367
25	Jaworów	18	—	—	18	—	24	42	73	257
26	Kałuż	4	—	—	4	—	14	18	95	218
27	Kamionka	9	112	27	121	—	20	141	141	273
28	Kolbuszowa	1	23	1	24	—	6	30	62	308
29	Kołomyja	12	34	3	46	18	18	82	221	204
30	Kosów	3	—	—	3	2	9	14	80	148
31	Kraków	—	42	11	42	—	18	60	93	193

Liczba porządkowa	Powiat	Buhaje gminne				Buhaje powiatowe	Buhaje na stacyach Towarzystw rolniczych	Buhaje zapewnione przez gminy, powiaty i Towarzystwa rolnicze	Buhaje licencyonowane	Liczba buhajów potrzebnych
		własne	najęte	najęte na obszarach dworskich	Razem					
32	Krosno	—	—	—	—	—	17	17	84	287
33	Limanowa	—	—	—	—	—	10	10	180	278
34	Liskoł.	—	—	—	—	—	19	19	105	347
35	Lwów	7	—	—	7	—	24	31	150	355
36	Łańcut	4	153	11	157	—	15	172	157	482
37	Mielec	—	—	—	—	—	7	7	112	262
38	Mościska	—	3	—	3	—	17	20	165	233
39	Myslenice	—	—	—	—	—	8	8	178	344
40	Nadwórna	—	42	—	42	—	31	73	69	152
41	Nisko	3	—	—	3	—	—	3	34	232
42	Nowy Sącz	—	—	—	—	5	39	44	118	389
43	Nowy Targ	—	102	—	102	—	22	124	277	354
44	Pilzno	10	—	—	10	—	10	20	74	187
45	Podhajce	—	—	—	—	—	6	6	98	173
46	Przemyśl	2	—	—	2	17	20	39	113	307
47	Przemyślany	—	—	—	—	—	18	18	93	185
48	Rawa	5	—	—	5	—	9	14	88	216
49	Rohatyn	2	157	2	159	3	19	181	159	255
50	Ropczyce	—	—	—	—	—	12	12	90	240
51	Rudki	3	17	9	20	—	20	40	23	199
52	Rzeszów	—	1	1	1	—	66	67	108	396
53	Sambor	3	—	—	3	—	19	22	120	284
54	Sanok	5	166	26	171	—	20	191	171	330
55	Skalat	2	27	6	29	—	3	32	25	180
56	Śniatyn	1	1	—	2	—	12	14	43	104
57	Sokal	6	17	4	23	—	27	50	118	210
58	Stanisławów	2	30	7	32	—	30	62	113	204
59	Stary Sambor	—	34	4	34	—	8	42	34	197
60	Stryj	2	78	8	80	—	21	101	158	240
61	Tarnobrzeg	14	41	4	55	—	8	63	116	237
62	Tarnopol	17	152	59	169	—	19	188	165	224
63	Tarnów	—	165	19	165	—	16	181	165	277
64	Tłumacz	—	—	—	—	—	39	39	97	182
65	Trembowła	—	59	2	59	—	4	163	96	128
66	Turka	—	85	13	85	—	7	92	100	297
67	Wadowice	—	9	9	9	—	7	16	166	266
68	Wieliczka	—	153	21	153	—	33	186	185	268
69	Zaleszczyki	—	—	—	—	—	1	1	55	78
70	Zbaraż	13	42	6	55	—	7	62	44	144
71	Złoczów	1	—	—	1	—	21	22	203	367
72	Żółkiew	51	11	5	62	—	15	77	131	239
73	Żydaczów	2	103	—	105	—	20	125	106	168
74	Żywiec	—	—	—	—	—	6	6	141	371

Alegat 4. do sprawozdania Wydziału krajowego do LW. 162.481/1911.

WYKAZ

kwot, które gminy same, względnie Wydziały powiatowe z urzędu wstawiły do budżetów gminnych na r 1911 na zakupno lub utrzymanie buhajów gminnych.

Liczba porządkowa	Powiat autonomiczny	Liczba gmin i kwoty, jakie gminy same wstawiły do budżetów			Liczba gmin i kwoty, które Wydziały powiat. wstawiły z urzędu gminom do budżetów		
		Liczba gmin	Kor.	gr.	Liczba gmin	Kor.	gr.
1	Bochnia	—	—	—	8	800	—
2	Bohorodczany	—	—	—	—	—	—
3	Brody	—	—	—	3	480	—
4	Brzesko	—	—	—	9	1.506	—
5	Buczacz	—	—	—	35	2.620	—
6	Chrzanów	2	1.020	—	—	—	—
7	Cieszanów	—	—	—	10	4.400	—
8	Horodenka	5	770	—	—	—	—
9	Husiatyn	—	—	—	14	840	—
10	Jaworów	10	920	—	7	720	—
11	Kamionka	48	35.940	—	15	10.420	—
12	Kołomyja	12	960	—	—	—	—
13	Kraków	55	4.000	—	37	1.730	—
14	Mielec	—	—	—	26	5.200	—
15	Mościska	1	160	—	—	—	—
16	Pilzno	2	173	—	7	1.681	—
17	Przemyśl	16	1.580	—	45	4.600	—
18	Rohatyn	2	490	—	—	—	—
19	Sanok	4	130	—	—	—	—
20	Sokal	2	1.398	—	2	181	07
21	Stary Sambor	—	—	—	9	1.080	—
22	Tarnobrzeg	29	2.783	—	—	—	—
23	Tarnów	50	1.580	—	31	1.445	—
24	Trembowla	35	2.975	—	14	1.370	—
25	Zbaraż	12	2.185	—	—	—	—
26	Żółkiew	40	7.110	67	—	—	—
27	Żydaczów	2	500	—	—	—	—

Odpis

pisma Wydziału krajowego do c. k. Namiestnictwa we Lwowie.

LW. 118263.

Lwów dnia 28. października 1910.

Stosownie do życzenia wyrażonego w tamt. piśmie z 21 września b. r. L. XVI. 2731/6 i w udzielonym przy tem piśmie reskrypcie c. k. Ministerstwa rolnictwa z dnia 17 września b. r. L. 36501/1803 Wydział krajowy ma zaszczyt przedstawić wnioski swe co do użycia funduszu 12'000 koron przeznaczzonego na premiovanie i zakupno licencyonowanych buhajów.

Wydział krajowy na podstawie ustawy krajowej z 20 lipca 1892 Nr. 51 Dz. u. kr. i wydanych do niej przepisów wykonawczych jest w posiadaniu wykazów podających dla każdej gminy ilość krów i jałówek zdatnych do stanowienia oraz wykazów buhajów tak licencyonowanych jak i stacyjnych, będących własnością c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego i c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego, zatem posiadających licencye wystawione przez te Towarzystwa.

Wykazy te każdego roku odnawiane dają dość ścisłą ewidencję potrzeby buhajów licencyonowanych w obrębie 160 okręgów komisyj licencyonujących tudzież materiału w buhajach, licencyonowanych przez komisye lub będących własnością c. k. Towarzystw gospodarskiego i rolniczego i przez nie licencyonowanych. Poza tem obydwie wspomniane dopiero Towarzystwa utrzymują ewidencję buhajków dochodzących do wieku użytkowego, znajdujących się w oborach zarodowych pełnej krwi i pół krwi i z tego materiału przeważnie zakupują buhaje stacyjne.

Niepoprzestając na tym materiale zamierza Wydział krajowy skorzystać z wiosennych premiowań bydła urządzanych przez Towarzystwa rolnicze, ilość ich znacznie pomnożyć, przydając im charakter targu bydła rozplodowego i spowodować, aby z celem z góry zapowiedzianym dokonywano premiovania i zakupna do rozplodu buhajów, dochodzących już do wieku dojrzałości.

W braku materiału dojrzałego zakupywałyby komisye także buhaje młodsze, które byłyby do czasu umieszczone bądź u dotychczasowych właścicieli przy za-rezerwowaniu części ceny kupna, bądź w osobnych zakładach utworzonych dla wychowu buhajków.

Zakupione buhaje byłyby rozmieszczane w porozumieniu z odnośnymi Towarzystwami rolniczymi w gminach, które wykazują zasadnicze warunki powodzenia dla rozwoju hodowli a dotąd buhajów licencyonowanych nie posiadają lub posiadają ich za mało, oczywiście o ile w tych gminach znalazłoby się znośne pomieszczenie i zapewnione byłoby utrzymanie powierzonych sztuk, chociażby w wyjątkowych razach należało wyznaczyć w tym celu niezbędną subwencję pieniężną na utrzymanie. Wyuagrodzenie od stanowienia, które pokrywałoby koszta utrzymania w całości lub części, musiałoby być oznaczone stosownie do warunków miejscowych tak nisko, aby konkurencya potajemna ale niestety skuteczna właścicieli buhajów nie-licencyonowanych była utrudnioną. Nabywanie buhajów poruczy Wydział krajowy komisjom składanym ad hoc z 3—5 fachowych i praktycznych gospodarzy, bacząc zawsze na to, aby w tych komisjach były zastąpione żywioły miejscowe i to z po-śród obu narodowości o ile będzie chodzić o powiaty mające ludność polską i ruską.

W tym celu, tudzież co do liczby i miejsca premiowań porozumie się Wydział krajowy z istniejącymi organizacjami rolniczymi.

Ażeby premiowania były liczniej obsyłane, przeznaczy Wydział krajowy za zgodą c. k. Ministerstwa rolnictwa pewną kwotę na powiększenie funduszu na to premiowanie wyznaczonego.

Czas jesienny, w którym nadeszło pismo c. k. Ministerstwa rolnictwa z 17 września b. r. L. 37501 mniej nadaje się do urządzania premiowań, które najstosowniej urządzone bywają zawsze na wiosnę zatem nie nadaje się też, pominąwszy wypadki wyjątkowe, do nabywania i umieszczania buhajów. Mimo to uprasza Wydział krajowy o asygnowanie już obecnie sumy, 120000 koron na te cele przyznaczonej tak, aby mógł ją częściowo podnosić w c. k. głównej kasie krajowej a to raz ze względu na możliwość zakupna trafiających się do nabycia poszczególnych sztuk a następnie ze względu na to, aby w ciągu zimy poczynić wszelkie przygotowania i z wczesną wiosną urządzać premiowania i przeprowadzać zakupna i rozmieszczenie buhajów. Wydział krajowy nie zrzucając z siebie obowiązku przeprowadzenie całej tej akcji i odpowiedzialności za jej przebieg będzie w niej korzystał z pomocy obu kraj. c. k. Towarzystw rolniczych i ich fachowych organów, które od lat trzydziestu mają sobie powierzone zużytkowanie subwencji państwowych i krajowych na cele hodowli i będzie również korzystał z pomocy innych organizacji rolniczych mianowicie przy oznaczaniu miejsc dla premiowań i ułożeniu składu komisji rozdzielających premie i dokonywujących zakupna.

Wydział krajowy proponuje, aby c. k. Ministerstwo rolnictwa przeznaczyło w myśl powyższego programu 10% czyli 12000 K na koszta podróży komisyjnych 10% czyli 12000 K na premie, 80% czyli 96000 K na zakupno buhajów licencyonowanych a w pewnych wypadkach i na przyczynienie się do kosztów utrzymania. Mamy nadzieję na pozycyi pierwszej i drugiej poczynić przy bardzo oględnem i ekonomicznem postępowaniu oszczędności które pomnożyłyby kwotę przeznaczoną na zakupno.

W najbliższym czasie przedłożymy osobno wykaz okręgów licencyonowania i gmin, które przed innymi pragnęlibyśmy zaopatrzyć w buhaje.

Upraszamy, aby c. k. Namiestnictwo zechciało przedstawić niniejsze propozycje c. k. Ministerstwu rolnictwa z poparciem ze swej strony.

I. Obory pełnej krwi Simental.

Badal i szczepil	Liczba porządkowa	Znak obory	Czas badania obory		Stan bydła badanego i szczepionego						Z tych uznano za												Ogółem chorych, reagujących i podejrzanych	W procentach				Który raz obora szczepiona?						
			rok	miesiąc	buhaje	krowy	jałówki	buhajki	woły	razem	chore						reagujące							podejrzane										
											buhaje	krowy	jałówki	buhajki	woły	razem	buhaje	krowy	jałówki	buhajki	woły	razem		buhaje	krowy	jałówki	buhajki		woły	razem	chore	reagujące	podejrzane	Ogółem
August Krüger lek. wet. Towarz. gospod.	1	D ₂	1910	I	1	11	1	—	—	13	1	5	—	—	—	6	—	1	—	—	—	1	—	1	1	—	—	2	9	46·15	7·69	15·38	69·22	1-szy
	2	H	"	III	1	21	14	7	—	43	1	—	1	—	—	2	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	1	4	4·65	2·32	2·32	9·29	8-my	
	3	R	"	VI	1	24	15	5	1	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8-my
Dr. Mieczysław Dalkiewicz kraj. lek. weter.	4	A ₁	1910	VII	1	13	11	—	—	25	1	3	1	—	—	5	—	8	5	—	—	13	—	—	—	—	—	18	20·00	52·00	—	72·00	3-ci	
	5	E	"	IX	1	10	5	2	—	18	—	—	—	—	—	—	—	2	3	—	—	5	—	2	—	—	2	7	—	27·77	11·11	38·88	9-ty	
Prof. Dr. Julian Nowak lek. wet. Komit. Tow. roln.	6	F ₁	1910	—	4	6	21	—	—	31	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5-ty
Razem w 6-ciu oborach . . .					9	85	67	14	1	176	3	8	2	—	—	13	—	12	8	—	—	20	—	4	1	—	—	5	38					
					—	—	—	—	—	—	33·33	9·41	2·97	—	—	7·38	—	14·11	11·94	—	—	11·36	—	4·71	1·49	—	—	2·88	21·62	W procentach.				

II. Obory pół krwi Simental.

Badał i szczepił	Liczba porządkowa	Znak obory	Czas badania obory		Stan bydła badanego i szczepionego						Z tych uznano za															Ogółem chorych, reagujących i podejrzanych	W procentach				Który raz obora szczepiona?			
			rok	miesiąc	buhaje	krowy	jałówki	buhajki	woły	razem	chore						reagujące						podejrzane											
											buhaje	krowy	jałówki	buhajki	woły	razem	buhaje	krowy	jałówki	buhajki	woły	razem	buhaje	krowy	jałówki		buhajki	woły	razem	chore		reagujące	podejrzane	Ogółem
August Krüger lek. wet. Towarz. gospod.	1	n	1910	I	1	16	8	1	—	26	1	9	1	—	—	11	—	—	3	1	—	4	—	—	1	—	—	1	16	42·3	15·38	3·84	61·52	9-ty
	2	p ₄	"	I	1	24	27	—	—	52	1	15	4	—	—	20	—	4	4	—	—	8	—	2	—	—	2	30	33·46	15·38	3·84	57·68	1-szy	
Dr. Mieczysław Dalkiewicz kraj. lek. wet.	3	r ₄	1910	I	1	66	21	—	6	94	1	31	—	—	2	34	—	—	5	—	—	5	—	—	—	—	—	39	36·17	5·32	—	41·49	1-szy	
August Krüger lek. wet. Towarz. gospod.	4	s ₄	1910	II	1	51	21	7	—	80	—	3	1	—	—	4	—	4	—	—	—	4	—	4	—	—	4	12	5·00	5·00	5·00	15·00	1-szy	
	5	x ₂	"	II	1	29	25	7	—	62	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	2	—	3·22	—	3·22	4-ty		
	6	t ₄	"	II	1	31	27	—	—	59	—	8	2	—	—	10	—	6	—	—	—	6	—	5	—	—	5	21	16·94	10·16	8·47	35·57	1-szy	
	7	d ₁	"	III	3	42	20	4	—	69	—	1	—	—	—	1	1	4	—	—	—	5	—	—	—	—	6	1·45	7·24	—	8·69	7-my		
Dr. Mieczysław Dalkiewicz kraj. lek. weter.	8	h	"	III	1	19	16	4	—	40	—	3	—	—	3	—	4	—	—	—	4	—	1	1	—	—	2	9	7·50	10·00	5·00	22·50	9-ty	
	9	v ₄	1910	IV	2	81	45	—	18	146	—	2	1	—	2	5	1	21	4	—	—	26	—	5	3	—	—	8	39	3·42	17·80	5·48	26·70	1-szy
	10	h ₁	"	VI	1	35	31	—	—	67	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1·92	—	—	1·92	4-ty		
August Krüger lek. weter. Tow. gosp.	11	a ₁	1910	VI	1	18	31	—	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	2·00	1-szy	
	12	w	"	VI	—	24	20	2	7	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	1·88	7-my	
	13	x	"	VI	2	24	24	—	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	2·00	5-ty	
	14	j ₄	"	VI	1	33	12	—	7	53	—	3	—	—	—	3	—	8	6	—	—	14	—	2	1	—	1	4	21	5·66	26·41	7·55	39·62	2-gi
	15	g ₁	"	VII	—	18	7	1	—	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1-szy	
	16	u ₂	"	VII	2	48	37	—	—	87	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	3	—	—	—	—	—	3	—	3·45	—	3·45	4-ty	
Dr. Mieczysław Dalkiewicz kraj. lek. weter.	17	u ₁	1910	VII	—	54	33	4	—	91	—	5	1	1	—	7	—	37	12	—	—	49	—	1	2	—	—	3	59	7·69	53·84	3·30	64·83	6-ty
	18	s	"	IX	1	28	20	—	—	49	1	6	3	—	—	10	—	4	5	—	—	9	—	—	—	—	—	19	20·40	18·36	—	38·76	8-my	
	19	f	"	IX	—	21	15	10	—	46	—	2	3	1	—	6	—	3	6	3	—	12	—	1	—	3	—	4	22	13·04	26·08	8·69	47·81	9-ty
	20	z ₂	"	XI	1	38	36	4	—	79	—	2	—	—	—	2	—	2	3	—	—	5	—	5	—	—	—	5	12	2·53	6·33	6·33	15·19	4-ty
	21	w ₄	"	XI	1	54	—	—	—	55	—	1	—	—	—	1	—	2	—	—	—	2	—	3	—	—	—	3	6	1·80	3·60	5·45	10·85	1-szy
	22	e ₁	"	XI	2	23	9	—	—	34	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	3	2·90	2·90	2·90	8·70	3-ci
	23	f ₁	"	XI	2	31	32	4	7	76	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	3	—	1	—	4	6	1·31	1·31	5·26	7·88	4-ty
Razem w 23 oborach					26	808	517	48	45	1444	4	92	18	2	4	120	2	106	48	4	—	160	—	33	11	4	1	49	329	W procentach				
											15·38	11·39	3·48	4·17	8·83	8·31	7·69	13·12	9·28	8·35	—	11·08	—	4·08	2·13	8·35	2·22	3·39	22·78					

Uwaga do liczby porządkowej 20: Szczepienia śródskórne na 24 sztukach zgodne z reakcją podskórną. — Uwaga do liczby porządkowej 23: Szczepienia śródskórne na 28 sztukach.

III. Obory pełnej krwi Oldenburg.

Badał i szzepił	Liczba porządkowa	Znak obory	Czas badania obory		Stan bydła badanego i szczipionego						Z tych uznano za												Ogółem chorych, reagujących i podejrzanych	W procentach				Który raz obora szczipiona?						
			rok	miesiąc	buhaje	krowy	jałówki	buhajki	woły	razem	chore						reagujące							podejrzane										
											buhaje	krowy	jałówki	buhajki	woły	razem	buhaje	krowy	jałówki	buhajki	woły	razem		buhaje	krowy	jałówki	buhajki		woły	razem				
Dr. Mieczysław Dalkiewicz kraj. lek. weter.	1	O ₉	1910	VII	1	12	6	—	—	19	—	2	2	—	—	4	—	6	2	—	—	8	—	—	—	—	—	—	12	21·00	42·00	—	63·00	5-ty
	2	O ₂₈	"	XII	4	11	5	4	—	24	—	4	—	—	—	4	4	7	1	—	—	12	—	—	—	—	—	16	16·66	50·00	—	66·66	5-ty	
Razem w 2-ch oborach					5	23	11	4	—	43	—	6	2	—	—	8	4	13	3	—	—	20	—	—	—	—	—	28						
					—	—	—	—	—	—	—	26·09	18·18	—	—	—	18·60	80·	56·52	27·27	—	—	46·51	—	—	—	—	—	65·11	W procentach.				

IV. Obory pół krwi Oldenburg.

August Krüger lek. wet. Tow. gosp.	1	O ₄₄	1910	I	1	42	9	—	2	54	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	2	4	1·85	1·85	3·70	7·40	2-gi
Dr. Mieczysław Dalkiewicz kraj. lek. weter.	2	O ₄₉	1910	I	3	67	27	—	2	99	1	25	2	—	1	29	—	12	2	—	—	14	—	—	—	—	—	43	28·28	14·14	—	42·42	1-szy		
	3	O ₅₀	"	III	4	86	44	—	9	143	1	22	21	—	—	44	3	59	21	—	—	83	—	—	—	—	127	30·77	58·04	—	88·81	1-szy			
August Krüger lek. wet. Tow. gosp.	4	O ₃₇	1910	IV	1	31	23	5	—	60	—	1	—	—	—	1	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	3	1·66	3·33	—	4·99	3-ci			
Dr. Mieczysław Dalkiewicz kraj. lek. weter.	5	O ₂₈	1910	V	4	41	36	—	11	92	1	6	—	—	7	—	12	1	—	3	16	—	—	—	—	—	23	7·53	17·85	—	25·38	2-gi			
	6	O ₄₅	"	V	2	51	40	—	—	93	—	1	1	—	—	2	2	27	12	—	—	41	—	8	5	—	—	13	56	2·15	43·01	13·98	59·14	2-gi	
August Krüger lek. wet. Tow. gosp.	7	O _{0+0,35}	1910	VI	2	43	26	2	1	74	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	2·70	—	2·70	3-ci			
Dr. Mieczysław Dalkiewicz kraj. lek. weter.	8	O ₁₄	1910	VII	—	31	16	3	—	50	—	1	—	—	—	1	—	2	—	—	—	2	—	6	3	—	—	9	12	2·00	4·00	18·00	24·00	5-ty	
	9	O ₃₃	"	IX	1	98	12	—	—	111	—	12	—	—	—	12	1	59	4	—	—	64	—	3	—	—	3	79	10·81	57·65	2·70	71·16	2-gi		
	10	O ₂₁	"	XII	—	11	1	—	—	12	—	2	—	—	—	2	—	5	—	—	—	5	—	—	—	—	—	7	16·67	41·66	—	58·33	2-gi		
Razem w 10-ciu oborach					18	501	234	10	25	788	3	71	24	—	1	99	6	179	42	—	3	230	—	19	8	—	—	27	356						
					—	—	—	—	—	—	—	16·66	14·17	10·25	—	4·—	12·56	33·33	35·72	17·95	—	12·—	29·18	—	3·79	3·42	—	—	3·42	15·16	W procentach.				

Uwaga do liczby porządkowej 3: Zastosowano także odczyn oczny Calmatte'a i skórny Pirquet'a. — Do liczby porz. 9: Zastosowano także odczyn oczny Calmatte'a.

VIII. Obory pełnej i pół krwi Oberintal.

Badał i szczepił	Liczba porządkowa	Znak obory	Czas badania obory		Stan bydła badanego i szczepionego						Z tych uznano za															Ogółem chorych, reagujących i podejrzanych	W procentach				Który raz obora szczepiona?			
											chore						reagujące					podejrzane					chore	reagujące	podejrzane	Ogółem				
											buhaje	krowy	jałówki	buhajki	woły	razem	buhaje	krowy	jałówki	buhajki	woły	razem	buhaje	krowy	jałówki							buhajki	woły	razem
Dr. Mieczysław Dalkiewicz kraj. lek. weter.	1	OI	1910	XII	—	46	6	—	—	52	—	3	—	—	—	3	—	19	3	—	—	22	—	—	—	—	—	—	25	5:38	42:30	—	47:68	2-gi
Razem w 1-ej oborze					—	46	6	—	—	52	—	3	—	—	—	3	—	19	3	—	—	22	—	—	—	—	—	—	25	W procentach.				
					—	—	—	—	—	—	—	6:52	—	—	—	5:38	—	41:30	50:00	—	—	42:30	—	—	—	—	—	—	47:68	W procentach.				

IX. Obory rasy czerwonej polskiej (krajowej).

Prof. Dr. Julian Nowak lek. wet. Komit. Tow. roln.	1	K/cz ₄	1910	—	1	32	19	4	—	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11-ty	
	2	K/cz ₆	"	—	—	28	—	—	—	28	—	—	—	—	—	3	—	3	—	—	—	3	—	—	—	—	—	3	—	10:71	—	10:71	7-my
	3	K/cz ₆	"	—	—	—	14	—	—	14	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7-my	
	4	K/cz ₁₃	"	—	—	39	8	—	—	47	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	2:13	—	2:13	8-my
	5	K/cz ₇	"	—	—	28	35	5	—	68	—	—	—	—	—	7	1	1	—	—	—	9	—	—	—	—	—	9	—	13:23	—	13:23	5-ty
Razem w 5-ciu oborach					1	127	76	9	—	213	—	—	—	—	—	—	—	11	1	1	—	13	—	—	—	—	—	13	W procentach.				
					—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8:66	1:31	1:11	—	6:10	—	—	—	—	—	6:10	W procentach.				

X. Obory mieszanej krwi.

August Krüger lek. wet. Tow. gosp.	1	M ₁₁	1910	III	—	10	6	—	—	16	—	3	—	—	—	3	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	5	18:74	6:25	6:25	31:24	7-my
Dr. Mieczysław Dalkiewicz kraj. lek. weter.	2	M ₅₉	1910	V	1	23	—	—	—	24	—	2	—	—	—	2	—	7	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	9	8:33	29:17	—	37:50	1-szy
	3	M ₃₁	"	XII	—	24	—	—	—	24	—	7	—	—	—	7	—	7	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	14	29:17	29:17	—	58:34	3-ci
Razem w 3-ch oborach					1	57	6	—	—	64	—	12	—	—	—	12	—	15	—	—	—	15	—	1	—	—	—	1	28	W procentach.				
					—	—	—	—	—	—	—	21:05	—	—	—	18:75	—	26:31	—	—	—	23:43	—	1:75	—	—	—	1:57	43:75	W procentach.				

Zestawienie ogólne wyników

badania i szczepienia rozpoznawczego na gruźlicę u bydła rogatego w Galicyi w roku 1910.

Grupa	Rasa i ilość obór w grupie	Stan bydła badanego i szczepionego						Z tych uznano za																		Ogółem chorych, reagujących i podejrzanych	W procentach					
								chore						reagujące						podejrzane							chore	reagujące	podejrzane	Ogółem		
		buhaje	krowy	jałówki	buhajki	woły	razem	buhaje	krowy	jałówki	buhajki	woły	razem	buhaje	krowy	jałówki	buhajki	woły	razem	buhaje	krowy	jałówki	buhajki	woły	razem							
I	6 obór pełnej krwi Simmental	9	85	67	14	1	176	3	8	2	—	—	13	—	12	8	—	—	20	—	4	1	—	—	5	38	7·38	11·36	2·88	21·62		
II.	23 obór pół krwi Simmental	26	808	517	48	45	1444	4	92	18	2	4	120	2	106	48	4	—	160	—	33	11	4	1	49	329	8·31	11·08	3·39	22·78		
III.	2 obory pełnej krwi Oldenburg	5	23	11	4	—	43	—	6	2	—	—	8	4	13	3	—	—	20	—	—	—	—	—	28	18·60	46·51	—	65·11			
IV.	10 obór pół krwi Oldenburg	18	501	234	10	25	788	3	71	24	—	1	99	6	179	42	—	3	230	—	19	8	—	—	27	356	12·56	29·18	3·42	45·16		
V.	5 obór rasy fryzyjskiej	1	114	104	12	19	250	—	—	—	—	—	—	—	5	2	2	—	9	—	—	—	—	—	9	—	3·60	—	3·60			
VI.	1 obora pełnej krwi duńskiej	1	8	—	—	—	9	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	22·22	—	22·22			
VII.	1 obora pełnej i pół krwi Montafun	—	6	2	3	—	11	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	4	—	—	—	—	—	4	—	36·36	—	36·36			
VIII.	1 obora pełnej i pół krwi Oberintal	—	46	6	—	—	52	—	3	—	—	—	3	—	19	3	—	—	22	—	—	—	—	—	25	5·38	42·30	—	47·68			
IX.	5 obór rasy czerwonej polskiej (krajowej)	1	127	76	9	—	213	—	—	—	—	—	—	—	11	1	1	—	13	—	—	—	—	—	13	—	6·10	—	6·10			
X.	3 obory mieszanej krwi	1	57	6	—	—	64	—	12	—	—	—	12	—	15	—	—	—	15	—	1	—	—	—	1	28	18·75	23·43	1·57	43·75		
Ogółem w 57 oborach		62	1775	1023	100	90	3050	10	192	46	2	5	255	13	364	108	7	3	495	—	57	20	4	1	82	832	—	—	—	—		
W procentach								16·13	10·82	4·59	2	—	5	55	8·36	20·96	20·50	10·55	7	—	3	33	16·23	—	3·21	1·95	4	—	1·11	2·68	27·27	W procentach

